บทที่ 3

ทฤษฎี งานวิจัยในอดีต และ วิธีการศึกษา

3.1 แนวคิดและทฤษฎี

แนวคิดและทฤษฎี ในการศึกษาการประหยัดจากขนาด และการประหยัดจากการขยายขอบเขต เป็นการศึกษาเพื่อให้มีการใช้ปัจจัยการผลิตต่างๆ ในระดับที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการผลิต ดังต่อไปนี้

3.1.1 การประหยัดต่อขนาด (ECONOMIES OF SCALE) แสดงความสัมพันธ์ระหว่างขนาดของหน่วยผลิตและต้นทุนในการผลิต ความสัมพันธ์นี้จะแสดงได้โดยต้นทุนเฉลี่ยระยะยาว ซึ่งหมายถึงระดับการผลิตต่างๆ ที่มีต้นทุนการผลิตต่ำเมื่อปัจจัยของหน่วยผลิตทั้งหมดเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา การประหยัดจากขนาดการผลิตมักเป็นการเปลี่ยนแปลงกิจการภายในของหน่วยผลิตเอง และจะเป็นส่วนของเส้นต้นทุนเฉลี่ยระยะยาว ที่มีความชันเป็นลบ ส่วนการไม่ประหยัดจากขนาดการผลิตจะแสดงโดยเส้นต้นทุนเฉลี่ยระยะยาวที่มีความชันเป็นบวก ซึ่งถ้าเป็นการเปลี่ยนแปลงภายนอกกิจการแล้ว จะไม่แสดงโดยลักษณะของเส้นต้นทุนเฉลี่ย แต่เป็นการเคลื่อนของเส้นทั้งเส้นจากระดับเดิม โดยลักษณะการเคลื่อนตัวไปตามเส้นต้นทุนเฉลี่ย สามารถจำแนกออกได้ดังนี้

1. เส้นต้นทุนเฉลี่ยความชันเป็นลบ แสดงถึงการผลิตที่เมื่อเพิ่มปัจจัยการผลิตในสัดส่วนหนึ่ง ผลผลิตที่เพิ่มขึ้นจะมีสัดส่วนมากกว่าปัจจัยที่เพิ่มขึ้น จึงทำให้เส้นต้นทุนเฉลี่ยลดลง หน่วยผลิตจึงอยู่ในช่วงผลตอบแทนในการขยายขนาดการผลิตเพิ่มขึ้น (INCREASING RETURN TO SCALE)

2. เส้นต้นทุนเฉลี่ยความชันเป็นศูนย์ แสดงถึงการผลิตที่เมื่อเพิ่มปัจจัยการผลิตในสัดส่วนหนึ่ง ผลผลิตที่เพิ่มขึ้น จะมีสัดส่วนเดียวกับปัจจัยที่เพิ่มขึ้น ทำให้เส้นต้นทุนเฉลี่ยคงที่ หน่วยผลิตจึงอยู่ในช่วงผลตอบแทนในการขยายขนาดการผลิตคงที่ (CONSTANT RETURN TO SCALE)

3. เส้นต้นทุนเฉลี่ยความชันเป็นบวก แสดงถึงการผลิตที่เมื่อเพิ่มปัจจัยการผลิตในสัดส่วนหนึ่ง ผลผลิตที่เพิ่มขึ้น จะมีสัดส่วนน้อยกว่าปัจจัยการผลิตที่เพิ่มขึ้น ทำให้เส้นต้นทุนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น หน่วยผลิตจึงอยู่ในช่วงผลตอบแทนในการขยายขนาดการผลิตลดลง (DECREASING RETURN TO SCALE)

เส้นต้นทุนเฉลี่ย (AVERAGE COST) ในการศึกษาการประหยัดต่อขนาด สำหรับ ผู้ผลิตที่ทำการผลิตผลผลิตมากกว่าหนึ่งชนิด (MULTIPRODUCT FIRM) นั้น สามารถอธิบายได้ในรูปของ แผนภาพต้นทุนเฉลี่ย (RAY AVERAGE COST) หรือ RAC โดยเส้น RAC แสดงความสัมพันธ์

I172/A315

ระหว่างสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นของต้นทุนการผลิต กับสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นของผลผลิต เส้น RAC จะมีลักษณะลดลง หรือมีค่าความชันเป็นลบ ก็ต่อเมื่อสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นของต้นทุนการผลิตมีค่าน้อยกว่าสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นของผลผลิต ความสัมพันธ์ดังกล่าวสามารถเขียนเป็นสมการดังนี้ [1]

$$C(kY) < kC(Y) \qquad \text{เมื่อ} \quad k > 1$$

โดยที่ k = ค่าคงที่ Y = ผลผลิต ($Y > 0$)

$C(Y)$ = ต้นทุนในการผลิตผลผลิต Y หน่วย

$C(kY)$ = ต้นทุนในการผลิตผลผลิต kY หน่วย

สมการดังกล่าว แสดงว่าสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นของต้นทุนการผลิต น้อยกว่าสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นของผลผลิต เมื่อขยายการผลิตมากกว่าเดิม มีผลทำให้ต้นทุนเฉลี่ยในการผลิตลดลง ทำให้เกิดการประหยัดต่อขนาด (ECONOMIES OF SCALE) สามารถพิจารณาตามแผนภาพดังนี้

รูปที่ 3.1

แสดงการประหยัดต่อขนาดการผลิต (ECONOMIES OF SCALE) ของการผลิตในกรณี ผู้ผลิตที่ทำการผลิตผลผลิตมากกว่าหนึ่งชนิด (MULTIPRODUCT FIRM)

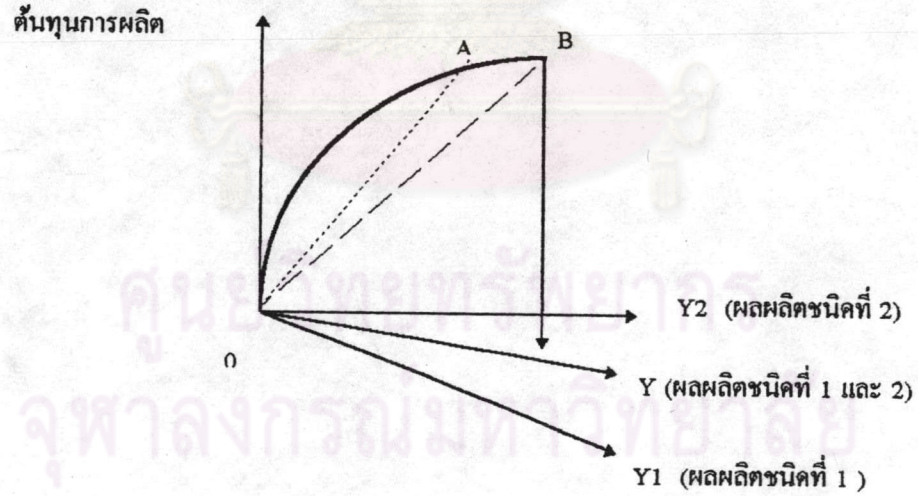

---

[1] W.J. BAUMOL, "ON THE PROPER COST TESTS FOR NATURAL MONOPOLY IN A MULTIPRODUCT INDUSTRY," AMERICAN ECONOMIC REVIEW, 1977, PP. 809-822

รูปที่ 3.1 เส้นโค้ง OAB คือ ต้นทุนการผลิตผลผลิตชนิดที่ 1 และ 2 แสดงให้เห็นว่า แผนภาพต้นทุนเฉลี่ย (RAC) มีลักษณะเป็น แผนภาพต้นทุนเฉลี่ยลดลง (DECREASING RAY AVERAGE COST) เพราะ SLOPE OA มีค่ามากกว่า SLOPE OB ซึ่งมีความหมายเช่นเดียวกับค่า RAC มีค่าลดลงเมื่อผลผลิตเพิ่มขึ้น ดังนั้นจึงเกิดการประหยัดต่อขนาด (ECONOMIES OF SCALE) และสามารถแสดงความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นได้ด้วย สมการทางคณิตศาสตร์ดังนี้

โดยสมมติให้เป็น ผู้ผลิตที่ทำการผลิตสินค้าเพียงชนิดเดียว(SINGLE PRODUCT) เพื่อสะดวกแก่การพิสูจน์

$$AC = C(kY)/kY$$

$$MC = [C(kY)-C(Y)]/kY-Y$$

โดยที่ AC = ต้นทุนเฉลี่ย

MC = ต้นทุนหน่วยสุดท้าย

ผู้ผลิตจะมีการประหยัดต่อขนาด เมื่อเส้นต้นทุนเฉลี่ย (AC) มีความชันเป็นลบ ซึ่งจะสอดคล้องกับ เงื่อนไขในทฤษฎีต้นทุนการผลิตว่า จะเกิดการประหยัดต่อขนาด เมื่อต้นทุนหน่วยสุดท้าย (MARGINAL COST : MC) มีค่าน้อยกว่าเส้นต้นทุนเฉลี่ย (AVERAGE COST : AC)

$$MC < AC$$

$$[C(kY)-C(Y)]/(kY-Y) < C(kY)/kY$$

$$kY[C(kY)-C(Y)] < C(kY)(kY-Y)$$

$$kYC(kY)-kY\,C(Y) < kYC(kY)-YC(kY)$$

$$-kYC(Y) < -YC(kY)$$

$$YC(kY) < kYC(Y)$$

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากเงื่อนไขดังกล่าวจะเกิดการประหยัดต่อขนาด (ECONOMIES OF SCALE) เมื่อ MC < AC

ถ้าให้ S = AC/MC

โดย S แสดงการเกิดประหยัดต่อขนาด

ดังนั้นจะเกิดการประหยัดต่อขนาด (ECONOMIES OF SCALE) ต่อเมื่อ

$$MC < AC$$

$$AC/MC > 1$$

หรือ $S > 1$

ในกรณี ผู้ผลิตที่ทำการผลิตผลผลิตมากกว่าหนึ่งชนิด (MULTIPRODUCT)

$$RAC = C(Y_1, Y_2, \ldots\ldots Y_N)/\sum_i Yi$$

การประหยัดต่อขนาดโดยรวม (OVERALL ECONOMIES OF SCALE)

ขนาดของ การประหยัดต่อขนาดโดยรวม (OVERALL ECONOMIES OF SCALE)สามารถแสดงได้ดังนี้

$$S = = C(Y_1, Y_2, \ldots\ldots, Y_N) \frac{1}{\sum Yi} \frac{1}{\sum MCi}$$

$$S = C(Y_1, Y_2, \ldots\ldots, Y_N) \Big/ \sum Yi \sum MCi$$

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โดยที่

S >1 แสดงว่าการประหยัดต่อขนาด (OVERALL ECONOMIES OF SCALE) อยู่ในช่วงผลตอบแทนในการขยายขนาดการผลิตเพิ่มขึ้น (INCREASING RETURN TO SCALE) โดยค่าความชันของ RAC < 0

S =1 แสดงว่าการประหยัดต่อขนาด (OVERALL ECONOMIES OF SCALE) อยู่ในช่วงผลตอบแทนในการขยายขนาดการผลิตคงที่ (CONSTANT RETURN TO SCALE) โดยค่าความชันของ RAC = 0

S <1 แสดงว่าการประหยัดต่อขนาด (OVERALL ECONOMIES OF SCALE) อยู่ในช่วงผลตอบแทนในการขยายขนาดการผลิตลดลง (DECREASING RETURN TO SCALE) โดยค่าความชันของ RAC > 0

3.1.2 การประหยัดต่อขนาดของการผลิตผลผลิตชนิดหนึ่งเพิ่มขึ้น โดยให้การผลิตผลผลิตชนิดอื่นคงที่ (PRODUCT SPECIFIC ECONOMIES OF SCALE)

การประหยัดต่อขนาดของการผลิตผลผลิตชนิดหนึ่งเพิ่มขึ้น โดยการผลิตผลผลิตชนิดอื่นๆ ที่ทำการผลิตร่วมกัน มีการผลิตอยู่ในระดับคงที่ และยังสามารถทำการผลิตได้โดยไม่ต้องเพิ่มปัจจัยการผลิตในการผลิตร่วมกัน มีผลทำให้ต้นทุนเฉลี่ยในการผลิตทั้งหมดลดลง โดยต้นทุนเฉลี่ยในการผลิตผลผลิตชนิดหนึ่งเพิ่มขึ้น โดยให้การผลิตผลผลิตชนิดอื่นคงที่สามารถแสดงความสัมพันธ์ได้ดังนี้

สมมติหน่วยผลิตผลิตสินค้า 2 ชนิด คือ Y_1 และ Y_2

$$AIC_1(Y) = [C(Y_1, Y_2) - C(0, Y_2)]/Y_1$$

โดยที่

$AIC_1(Y)$ = ต้นทุนเฉลี่ยที่เพิ่มขึ้น(AVERAGE INCREMENTAL COST) ในการเพิ่มการผลิตผลผลิตชนิดที่ 1 เมื่อกำหนดให้การผลิตผลผลิตชนิดที่ 2 คงที่

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

$C(Y_1, Y_2)$ = ต้นทุนต่ำสุด (MINIMIZED COST) ในการผลิตผลผลิตชนิดที่ 1 จำนวน Y_1 หน่วย ร่วมกับการผลิตผลผลิตชนิดที่ 2 จำนวน Y_2 หน่วย

$C(O, Y_2)$ = ต้นทุนการผลิตเฉพาะผลผลิตชนิดที่ 2 จำนวน Y_2 หน่วย

Y_1 = ผลผลิตชนิดที่ 1

$AIC_1(Y)$ จะมีลักษณะลดลง (DECREASING AVERAGE INCREMENTAL COST : DAIC) เมื่อมีการเพิ่มการผลิตผลผลิตชนิดที่ 1 แล้วยังทำให้การผลิตผลผลิตชนิดที่ 2 สามารถทำการผลิตได้อย่างปกติในการใช้ปัจจัยการผลิตร่วมกัน (SHARABLE INPUTS) และเมื่อการผลิตผลผลิตชนิดที่ 1 เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ จนทำให้การผลิตผลผลิตชนิดที่ 2 ไม่สามารถทำการผลิตได้อย่างปกติ เมื่อใช้ปัจจัยการผลิตร่วมกับการผลิตผลผลิตชนิดที่ 1 จะทำให้ $AIC_1(Y)$ มีลักษณะเพิ่มขึ้น (INCREASING AVERAGE INCREMENTAL COSTS : IAIC)

ลักษณะการประหยัดต่อขนาดของการผลิตผลผลิตชนิดหนึ่งเพิ่มขึ้น โดยให้การผลิตผลผลิตชนิดอื่นๆ คงที่ (PRODUCT SPECIFIC ECONOMIES OF SCALE) แสดงดังนี้

$$S_1 = AIC_1(Y) / MC_1 = AC_1 / MC_1$$

โดยที่

$S_1 > 1$ แสดงว่าการประหยัดต่อขนาดของการผลิตผลผลิตชนิดหนึ่งเพิ่มขึ้น โดยให้การผลิตผลผลิตชนิดอื่นๆคงที่ (PRODUCT SPECIFIC ECONOMIES OF SCALE) อยู่ในช่วงผลตอบแทนในการขยายขนาดการผลิตเพิ่มขึ้น (INCREASING RETURN TO SCALE) เส้น $AIC_1(Y)$ มีค่าลดลง

$S_1 = 1$ แสดงว่าการประหยัดต่อขนาดของการผลิตผลผลิตชนิดหนึ่งเพิ่มขึ้น โดยให้การผลิตผลผลิตชนิดอื่นๆคงที่ (PRODUCT SPECIFIC ECONOMIES OF SCALE) อยู่

ในช่วงผลตอบแทนในการขยายขนาดการผลิตคงที่ (CONSTANT RETURN TO SCALE) เส้น $AIC_1(Y)$ มีค่าคงที่

S_1 <1 แสดงว่าการประหยัดต่อขนาดของการผลิตผลผลิตชนิดหนึ่งเพิ่มขึ้น โดยให้การผลิตผลผลิตชนิดอื่นๆคงที่ (PRODUCT SPECIFIC ECONOMIES OF SCALE) อยู่ในช่วงผลตอบแทนในการขยายขนาดการผลิตลดลง (DECREASING RETURN TO SCALE) เส้น $AIC_1(Y)$ มีค่าลดลง

3.1.3 การประหยัดจากการขยายขอบเขตการดำเนินธุรกิจ (ECONOMIES OF SCOPE) แสดงความสัมพันธ์ระหว่างขอบเขตการดำเนินธุรกิจของหน่วยผลิตและต้นทุนเฉลี่ยต่อหน่วย กล่าวคือ เมื่อหน่วยผลิตเพิ่มชนิดของสินค้าที่ผลิตร่วมกัน (JOINT PRODUCTION) เท่ากับเป็นการขยายขอบเขตการดำเนินธุรกิจ มีผลทำให้ต้นทุนเฉลี่ยต่อหน่วยลดลงเมื่อเทียบกับต้นทุนเมื่อมีการผลิตสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งโดยเฉพาะ (SPECIALIZING IN THE PRODUCTION OF ONE)

สำหรับการประหยัดจากการขยายขอบเขตการดำเนินธุรกิจ[2] (ECONOMIES OF SCOPE) สำหรับสินค้า 2 ชนิด หรือมากกว่าสินค้า 2 ชนิดก็ได้ สามารถเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

สำหรับสินค้า 2 ชนิด $C(Y_1, Y_2) < C(Y_1,O)+C(O,Y_2)$

สำหรับสินค้ามากกว่า 2 ชนิด $C(Y_1,Y_2,.....,Y_N) < C(Y_1,0,.....,O)+C(O,Y_2,...O)$ $+.....+C(O,.....,Y_N)$

โดย $C(Y_1, Y_2,.....Y_N)$ = ต้นทุนในการผลิตสินค้า ชนิดที่ 1, ชนิดที่ 2 ถึง สินค้าชนิดที่ N จำนวน Y_1, Y_2 ถึง Y_N โดยใช้การผลิตร่วมกัน

---

[2] ROBERT D.WILLING , "MULTIPRODUCT TECHNOLOGY AND MARKET STRUCTURE ," AMERICAN ECONOMIC REVIEW ,MAY 1979,PP.346-361

$C(Y_1,.....,O)$ = ต้นทุนในการผลิตเฉพาะสินค้าชนิดที่1 จำนวน Y_1 หน่วย

$C(O, Y_2,.....,O)$ = ต้นทุนในการผลิตเฉพาะสินค้าชนิดที่2 จำนวน Y_2 หน่วย

$C(O,O,.....,Y_N)$ = ต้นทุนในการผลิตสินค้าชนิดที่ N จำนวน Y_N หน่วย

สมการจะเป็นจริงเมื่อเกิดการประหยัดจากการขยายขอบเขตการผลิต (ECONOMIES OF SCOPE) เนื่องจากต้นทุนในการผลิตสินค้าชนิดที่ 1 จำนวน Y_1 หน่วยโดยผลิตร่วมกับสินค้าชนิดที่ 2,3.....N จำนวน Y_2, Y_3,.....Y_N หน่วย มีค่าน้อยกว่าผลรวมของต้นทุนในการผลิตเฉพาะสินค้าแต่ละชนิดรวมกัน

ลักษณะการประหยัดจากการขยายขอบเขตการดำเนินธุรกิจ (ECONOMIES OF SCOPE) สามารถแสดงได้ดังนี้

ให้ $SC = [C(Y_1,O_2,.....,O_N)+C(O_1,Y_2,O_3,.....O_N) + ...+C(O_1,...,Y_N) - C(Y_1,Y_2,.....,Y_N)]/C(Y_1,Y_2,.....,Y_N)]$

ถ้า $SC > 0$ หมายถึงเกิดการประหยัดจากการขยายขอบเขตการผลิต (ECONOMIES OF SCOPE)

$SC = 0$ หมายถึงไม่มีผลจากการผลิตร่วมกัน (NON JOINT OF PEODUCTION)

$SC < 0$ หมายถึงไม่เกิดการประหยัดจากการขยายขอบเขตการผลิต (DISECONOMIES OF SCOPE)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ลักษณะเส้นต้นทุนเมื่อเกิดการประหยัดจากการขยายขอบเขตการผลิต (ECONOMIES OF SCOPE) เส้นต้นทุนรวม (TOTAL COST CURVE) จะมีลักษณะ โค้งเข้าหาจุดกำเนิด (CONVEX TO THE ORIGIN) โดยยกตัวอย่างการผลิตสินค้าเพียง 2 ชนิดพร้อมกัน สามารถแสดงได้ดังนี้

รูปที่ 3.2

ความสัมพันธ์ของ ต้นทุนการผลิตรวม (TOTAL COST CURVE) เมื่อทำการผลิตสินค้า 2 ร่วมกัน และเกิดการประหยัดจากการขยายขอบเขตการผลิต (ECONOMIES OF SCOPE)

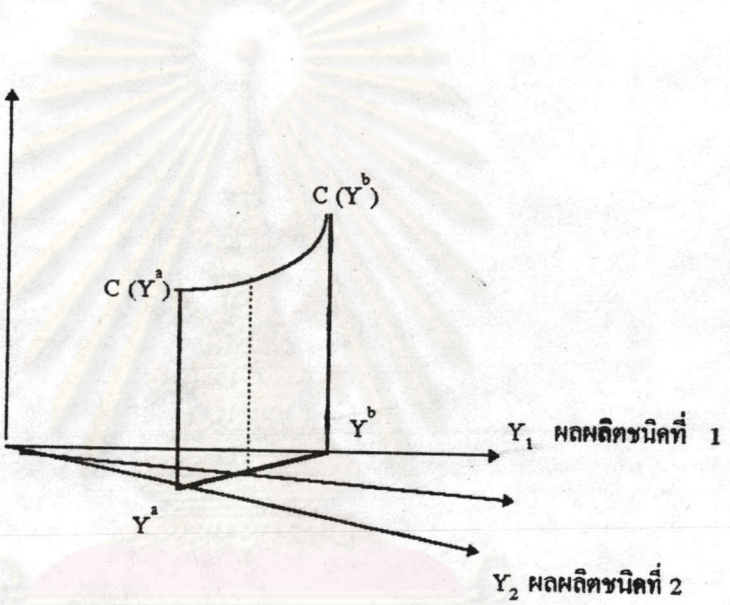

รูปที่ 3.2 แสดงถึงเส้นต้นทุนการผลิตมีลักษณะโค้งเข้าหาจุดกำเนิด (CONVEX TO ORIGIN) เมื่อมีการผลิตสินค้า 2 ชนิดพร้อมกัน คือ Y_1 และ Y_2 ซึ่งมีลักษณะโค้งหงายตามเส้น HYPERPLANE โดยกำหนดให้ Y^A และ Y^B เป็นเวคเตอร์ของผลผลิตสินค้า 2 ชนิด บนเส้น HYPERPLANE รูปที่ 3.2 แสดงให้เห็นว่าต้นทุนการผลิตสินค้า 2 ชนิดรวมกัน จะมีผลทำให้มีต้นทุนการผลิตต่ำกว่า การผลิตสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งเพียงชนิดเดียว ซึ่งก่อให้เกิดเงื่อนไขดังนี้

$$C[KY^A+(1-K)Y^B] \quad < \quad KC(Y^A) + (1-K)C(Y^B)$$

โดยที่

1. $O < K < 1$
2. $C[KY^A+(1-K)Y^B]$ = เวคเตอร์ผลผลิตของการผลิตสินค้าชนิดที่ 1 และ 2 ร่วมกัน

3. Y^A = เวคเตอร์ผลผลิตของการผลิตเฉพาะสินค้าชนิดที่ 1

4. Y^B = เวคเตอร์ผลผลิตของการผลิตเฉพาะสินค้าชนิดที่ 2

5. K = ค่าคงที่ๆมากกว่า 0

ลักษณะเส้นต้นทุน เมื่อเกิดการประหยัดต่อขนาด (ECONOMIES OF SCALE) และเกิดการประหยัดจากการขยายขอบเขต (ECONOMIES OF SCOPE) พร้อมกัน สามารถแสดงได้ดังนี้

รูปที่ 3.3

ความสัมพันธ์ของ ต้นทุนการผลิตรวม (TOTAL COST CURVE) เมื่อทำการผลิตสินค้า 2 ร่วมกัน และเกิดการประหยัดต่อขนาด (ECONOMIES OF SCALE) พร้อมกับการเกิดการประหยัดจากการขยายขอบเขตการผลิต (ECONOMIES OF SCOPE) พร้อมกัน

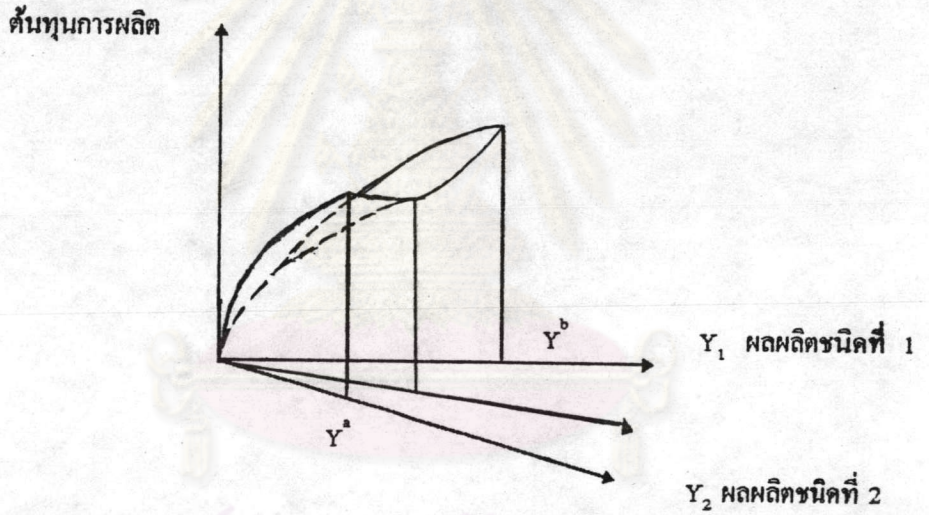

รูปที่ 3.3 แสดงเส้นต้นทุนรวมของกิจการ ที่มีลักษณะการดำเนินงานที่เกิดการประหยัดต่อขนาด (ECONOMIES OF SCALE) และการประหยัดจากขอบเขต (ECONOMIES OF SCOPE) แผนภาพที่โค้งเข้าหาจุดกำเนิด (TRANSRAY CONVEXITY) และเส้นต้นทุนรวมมีลักษณะแผนภาพต้นทุนเฉลี่ยลดลง (DECREASING RAY AVERAGE COST) โดยเกิดขึ้นพร้อมๆกันหลายๆเส้น

3.2 การศึกษาและวิจัยในอดีตที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในอดีตที่เกี่ยวข้องกับการประหยัดต่อขนาด และการประหยัดจากการขยายขอบเขตการดำเนินงานในสถาบันการเงิน สามารถแบ่งเป็นประเด็นสำคัญๆได้ดังนี้

3.2.1 การศึกษาการประหยัดต่อขนาด และการศึกษาการประหยัดจากการขยายขอบเขตการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์

3.2.1.1 การศึกษาการประหยัดต่อขนาดของธนาคารพาณิชย์

3.2.1.1.1 การศึกษาโดยใช้แบบจำลองที่ไม่ใช่ Translog Cost Function ดังนี้

R.Y. EDGAR, J.H.HATCH และ M KHEWIS[3] ศึกษาถึงการประหยัดต่อขนาดของธนาคาร 8 แห่ง ใน ออสเตรเลียโดยทำการศึกษาแบบอนุกรมเวลา (TIME SERIES) ศึกษาข้อมูลในปี 1947-1968 โดยมีแบบจำลองที่มีลักษณะ COBB-DOUGLAS ดังนี้

$$\text{MIN} \quad C = P_1 x_1 + P_2 x_2 + P_3 x_3$$

$$\text{ST.} \quad Y = \alpha_0 x_1^{\alpha_1} x_2^{\alpha_2} x_3^{\alpha_3} U$$

ได้ สมการต้นทุน (COST FUNCTION) ดังนี้

$$C = K Y^{1/S} P_1^{a1/S} P_2^{a2/S} P_3^{a3/S} V$$

$$K = S (\alpha_0 \alpha_1^{\alpha_1} \alpha_2^{\alpha_2} \alpha_3^{\alpha_3})^{-1/S}$$

$$V = U^{-1/S}$$

$$S = \alpha_1 + \alpha_2 + \alpha_3$$

โดยที่ C = ต้นทุนการผลิต = $P_1X_1 + P_2X_2 + P_3X_3$

Y = ผลผลิตของธนาคาร

X_1, X_2 และ X_3 = แรงงาน, วัตถุดิบ และทุน

P_1, P_2 และ P_3 = ค่าแรง, ราคาวัตถุดิบ และราคาทุน

ถ้าค่า $S > 1$ แสดงว่ามีการประหยัดต่อขนาดสำหรับการดำเนินงานของธนาคาร

---

[3] R.Y.EDGAR, J.H.HATCH, AND M. KHEWIS, "ECONOMIES OF SCALE IN AUSTRALIAN BANKING, 1947-1968," THE ECONOMICS RECORD, MARCH, 1971,P.17-37

S = 1 แสดงว่าต้นทุนการดำเนินงานของธนาคารมีลักษณะคงที่

S < 1 แสดงว่าไม่มีการประหยัดต่อขนาดสำหรับการดำเนินงานของธนาคาร

โดยค่า $1/S = \partial \ln C / \partial \ln Y$ และค่า $S = \partial \ln Y / \partial \ln C$

ผลการศึกษาการประหยัดต่อขนาด พบว่าในธนาคาร 8 แห่งของออสเตรเลียที่ทำการศึกษามี 7 ธนาคารที่มีการประหยัดต่อขนาด ซึ่งอยู่ในช่วงผลตอบแทนในการขยายขนาดการผลิตเพิ่มขึ้น (INCREASING RETURN TO SCALE) โดยค่า S ดังกล่าวอยู่ระหว่าง 1.016 - 1.602 และมีเพียง 1 ธนาคารที่ ไม่มีการประหยัดต่อขนาด ซึ่งอยู่ในช่วงผลตอบแทนในการขยายขนาดการผลิตลดลง (DECREASING RETURN TO SCALE) โดยค่า S มีค่าเท่ากับ 0.998

JEFFERY A .CLARK[4] ได้ศึกษาการประหยัดต่อขนาดของธนาคารพาณิชย์ โดยใช้ข้อมูลของธนาคารเดี่ยวในประเทศสหรัฐอเมริกา ระหว่างปี คศ.1972-1977 จำนวน 1,025 แห่ง และใช้รูปแบบสมการของ GENERALIZED FUNCTION FORM ในการศึกษาเรื่อง ESTIMATION OF ECONOMIES OF SCALE IN BANKING USING A GENERALIZED FUNCTION FORM โดยมีแบบจำลองดังนี้

$$C = C(Q_i, w, r, p)$$

และเขียนสมการให้อยู่ในรูป B-C (BOX COX) GENERAL FUNCTION ดังนี้

$$C^{\beta_0} = \alpha_0 + \alpha_1 Q_i^{\beta_1} + \alpha_2 w^{\beta_2} + \alpha_3 p^{\beta_3} + \alpha_4 r^{\beta_4} + U$$

โดย C = ต้นทุนรวม

Q_i = ผลผลิต 3 ชนิด โดย i = 1,2,3

Q_1 = เงินให้กู้ยืม

Q_2 = เงินให้กู้ยืม+เงินไม่ให้กู้ยืม

Q_3 = สินทรัพย์ที่เป็นรายได้รวม

---

[4] JEFFERY A .CLARK, "ESTIMATION OF ECONOMIES OF SCALE IN BANKING USING A GENERALIZED FUNCTION FORM, "JOURNAL OF MONEY CREDIT AND BANKING, FEBUARY, 1984, P.53-68

w = ราคาของแรงงาน

p = ราคาที่แท้จริงของทุน

r = ราคาของเงินทุนกู้ยืม

โดยมีรูปแบบสมการที่ใช้ประมาณค่า 3 รูปแบบ คือ

1. ค่า $\beta_j = 1$ (j =0,1,...,4) ความสัมพันธ์ของต้นทุนการให้บริการของธนาคาร จะอยู่ในรูปแบบ LINEAR EQUATION

2. ค่า $\beta_j = 0$ (j =0,1,...,4) ความสัมพันธ์ของต้นทุนการให้บริการของธนาคาร จะอยู่ในรูปแบบ LINEAR LOG EQUATION

3. ค่า $\beta_j = \hat{\beta}_j$ (j =0,1,...,4) ความสัมพันธ์ของต้นทุนการให้บริการของธนาคาร จะอยู่ในรูปแบบ GENERALIZED FUNCTION FORM

หาความยืดหยุ่นของผลผลิตต่อต้นทุน(OUTPUT ELASTICITY OF COST) ดังนี้

$\partial \ln C / \partial \ln Q < 1$ แสดงว่ามีการประหยัดต่อขนาด (ECONOMIES OF SCALE)

$\partial \ln C / \partial \ln Q = 1$ แสดงว่าผลผลิตต่อขนาดคงที่ (CONSTANT RETURN TO SCALE)

$\partial \ln C / \partial \ln Q > 1$ แสดงว่าไม่มีการประหยัดต่อขนาด (DISECONOMIES OF SCALE)

ผลการศึกษาได้ว่า ค่าความยืดหยุ่นของผลผลิตต่อต้นทุน (OUTPUT ELASTICITY OF COST) ในรูปแบบสมการ LINEAR LOG EQUATION และGENERALIZED FUNCTION FORM มีค่าอยู่ระหว่าง 0.95 ถึง 1.00 หมายถึง ธนาคารเดี่ยว ในสหรัฐอเมริกา มีการประหยัดต่อขนาดแต่อยู่ในช่วงแคบๆ การเพิ่มขนาดผลผลิตทำให้ประสิทธิภาพของการผลิตดีขึ้นแล็กน้อย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พรายพล คุ้มทรัพย์ [5] ศึกษาว่าธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยมีการประหยัดจากขนาดหรือไม่แต่ในที่นี้ศึกษาเฉพาะกรณีของธนาคารกรุงเทพ โดยศึกษาทั้งสำนักงานใหญ่ และสาขาร่วมกัน โดยใช้ข้อมูลปี คศ. 1961-1970 โดยใช้สมการแสดงการผลิตแบบ COBB-DOUGLAS ดังนี้

$$Y = \alpha_0 X_1^{\alpha_1} X_2^{\alpha_2} u$$

เงื่อนไข $C = P_1X_1+P_2X_2$

โดย

Y = ผลผลิต

C = ค่าใช้จ่ายรวม

X_1X_2 = ปัจจัยการผลิตที่เป็นแรงงาน และไม่ได้เป็นแรงงงานตามลำดับ

P_1,P_2 = ราคาของ X_1 และ X_2 ตามลำดับ

$\alpha_1\alpha_2$ = ความยืดหยุ่นของผลผลิตที่มีต่อ X_1 และ X_2 ตามลำดับ

U = ค่าความคลาดเคลื่อน (DISTURBANCE TERM)

จากเงื่อนไขของประสิทธิภาพในการผลิตหน่วยสุดท้าย (Marginal Productivity)

$$MP_{X1} = \partial Y/\partial X_1 = \alpha_0\alpha_1 X_1^{\alpha_1 -1} X_2^{\alpha_2} = \alpha_1 Y/X_1$$

$$MP_{X2} = \partial Y/\partial X_2 = \alpha_0\alpha_2 X_1^{\alpha_1} X_2^{\alpha_2-1} = \alpha_2 Y/X_2$$

ณ จุดต่ำสุด (Least Cost Combination) จะปรากฏดังนี้

$$MP_{X1} = MP_{X2} \text{ ดังนั้น}$$

$$(P_1X_1)/\alpha_1 = (P_2X_2)/\alpha_2$$

แทนค่า X และ P ลงในสมการต้นทุน (COST FUNCTION) ดังนี้

$$C = kY^{1/s} P_1^{\alpha_1/s} P_2^{\alpha_2/s} V \quad \text{------} \quad (1)$$

โดยกำหนดให้ $k = S[\alpha_0\alpha_1^{\alpha_1}\alpha_2^{\alpha_2}]^{-1/s}$

$V = U^{-1/s}$

และ $S = \alpha_1+\alpha_2$

---

[5] พรายพล คุ้มทรัพย์ "การประหยัดจากขนาดของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย" เศรษฐศาสตร์ปริทัศน์, มกราคม 2515 หน้า 66-71

สามารถแปลงสมการ (1) โดยใช้ TAKE LOG

$$\log (C) = \log k + \alpha \log Y + \log V \quad \text{------} \quad (2)$$

$$C = C/P_1^{\alpha_{1/S}} P_2^{\alpha_{2/S}}$$

$$\alpha = 1/S$$

ผลการศึกษา จากการประมาณการในสมการ(2)พบว่าได้ค่าส่วนกลับของการประหยัดต่อขนาด $\alpha = 1/S$ มีค่าเท่ากับ 0.85142 และ S = 1/0.85142 = 1.1745 ซึ่งมีค่ามากกว่า 1 จากผลที่ได้นี้จึงสามารถกล่าวได้ว่าธนาคารกรุงเทพ ฯ มีการประหยัดต่อขนาดกล่าวคือ ค่าใช้จ่ายต่อหน่วยการผลิตลดลง เมื่อระดับการผลิตเพิ่มขึ้น

อำนวย แสงโนรี[6] ศึกษาโครงสร้างการประหยัดต่อขนาดและพฤติกรรมกำไรระหว่างธนาคารและบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์โดยวัดด้วยอัตราส่วนการกระจุกตัวแบบสมบูรณ์และใช้ HERFINDAHL INDEX (HI)* เป็นตัววัด และใช้ SURVIVOR TEST** นอกจากนี้ใช้เทคนิคการถดถอยสมการเชิงซ้อนสำหรับศึกษาพฤติกรรมกำไร โดยให้อัตรากำไรของแต่ละสถาบันขึ้นอยู่กับการประหยัดต่อขนาดและอัตราส่วนการกระจุกตัวของสถาบันการเงิน

ผลการศึกษาพบว่าโครงสร้างของธนาคารพาณิชย์ไทย เป็นแบบกึ่งผูกขาด และโครงสร้างของบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์มีลักษณะแข่งขันมากกว่า ส่วนผลการศึกษาถึงการประหยัดต่อขนาดพบว่าธนาคารพาณิชย์มีการประหยัดต่อขนาด 5 ธนาคาร ส่วนบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์มีการประหยัดต่อขนาด 24 บริษัท จาก 42 บริษัท

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

---

[6] อำนวย แสงโนรี การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบของโครงสร้างการประหยัดจากขนาดและพฤติกรรมกำไรระหว่างธนาคารและบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ไทย ,2527 ,P.6-15, 48-50

* HERFINDAHL INDEX (HI) เป็นวิธีที่นำปริมาณเงินให้กู้ยืมรวมของสถาบันการเงินแต่ละแห่งหารด้วยปริมาณเงินให้กู้ยืมทั้งหมด หากค่าที่ได้ใกล้เคียง 1 จะแสดงถึงการกระจุกตัว

** SURVIVOR TEST วัดการประหยัดต่อขนาดซึ่งวิธีนี้ใช้ค่าเฉลี่ยของอัตรากำไรสุทธิและค่าเฉลี่ยของอัตราการเจริญเติบโตของสถาบันการเงินเป็นเครื่องวัด

บรรเจิด พรหมโสภา[7] ศึกษาถึงการประหยัดต่อขนาดของสาขาธนาคารพาณิชย์ โดยใช้ข้อมูลภาคตัดขวาง ในปี พ.ศ.2533 ของธนาคารกรุงไทย และข้อมูลของสาขาที่นำมาทำการศึกษาเป็นข้อมูลของสาขาที่อยู่ในภูมิภาค จำนวน 148 สาขาใช้สมการผลผลิตในรูป Cobb-Donglas และแบบจำลองของ EDCAR เช่นกันดังนี้

$$\text{Min } C = P_1x_1+P_2x_2+P_3x_3$$

$$\text{ST.} \quad Y = a_0X_1^{a1}X_2^{a2}X_3^{aS} \qquad \text{--------} \qquad (1)$$

ณ จุดต้นทุนต่ำสุด จะได้

$$X_1 = a_1X_2P_2/a_2P_1$$

$$X_2 = a_2X_1P_2/a_1P_2$$

$$X_3 = a_3X_1P_1/a_1P_3$$

แทนค่า X_1 ,X_2 ,X_3 ในสมการ (1)

ได้ $C = kY^{\alpha}P_1^{\beta_1}P_2^{\beta_2}P_3^{\beta_3}$ ---------- (2)

โดย $k = S(a_0a_1^{a1}a_2^{a2}a_3^{a3})^{-1/S}$

และ $\alpha = 1/S$, $\beta_1 = a_1/S$, $\beta_2 = a_2/S$,$\beta_3 = a_3/S$

TAKE LOG สมการ (2) ได้ดังนี้

$$\ln C = \ln k+\alpha\ln Y+\beta_1\ln P_1+\beta_2\ln P_2+\beta_3\ln P_3+U$$

โดยทำการศึกษาการประหยัดต่อขนาดของสาขาธนาคารแต่ละขนาด ประกอบด้วยสาขาขนาดเล็ก สาขาขนาดกลาง สาขาขนาดใหญ่ และสาขาธนาคารทั้งหมด แล้วแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 กรณี ตามการนิยามของผลผลิต นอกจากนี้ยังใช้การประมาณค่าสัมประสิทธิ์ โดยใช้ OLS (Ordinary least squares) และ GLS (Generalized least squares) มาเปรียบเทียบกัน

ค่า การประหยัดต่อขนาด $\dfrac{\partial \ln C}{\partial \ln Y} = \alpha$

ถ้า $\alpha<1$ ธุรกิจอยู่ในช่วงอยู่ในช่วงผลตอบแทนในการขยายขนาดการผลิต เพิ่มขึ้น(INCREASING RETURN TO SCALE)

---

[7] บรรเจิด พรหมโสภา, "การประหยัดต่อขนาดของสาขา ธนาคารพาณิชย์ไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีธนาคารพาณิชย์ไทย," (เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534).

α=1 อยู่ในช่วงผลตอบแทนในการขยายขนาดการผลิตคงที่ (CONSTANT RETURN TO SCALE)

α>1 ธุรกิจอยู่ในช่วงอยู่ในช่วงผลตอบแทนในการขยายขนาดการผลิตลดลง (DECREASING RETURN TO SCALE)

โดย C = ต้นทุนในการดำเนินงาน

Y = ผลผลิตของธนาคาร แบ่งเป็น 3 ลักษณะดังนี้

Y_1 = ผลรวมของเงินฝากและเงินให้กู้ยืมของสาขา

Y_2 = ผลรวมของเงินฝากและเงินให้กู้ยืมของสาขาคูณด้วยอัตราหมุนเวียนของการใช้บริการ

Y_3 = จำนวนครั้งในการให้บริการของสาขา

P_1 = อัตราค่าจ้าง

P_2 = ราคาวัตถุดิบ (ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเครื่องเขียนแบบพิมพ์ หารด้วยผลรวมของจำนวนบัญชีเงินฝากและเงินให้กู้ยืมของสาขา)

P_3 = ราคาของทุน (ผลรวมของค่าเสื่อมราคาค่าบำรุงอาคาร หารด้วยมูลค่าทรัพย์สินคงเหลือยกมา)

U = ค่าความคลาดเคลื่อน (ERROR TERM)

ผลการศึกษา จากวิธีการประมาณค่าแบบ ORDINARY LEAST SQUARE (OLS) และการประมาณค่าแบบ GENERALIZED LEAST SQUARE (GLS) มีผลสอดคล้องกัน ในการศึกษาทั้ง 3 กรณี (ตามการนิยามของผลผลิต) ซึ่งผลการศึกษาพบว่าสาขาขนาดเล็กการประหยัดต่อขนาด มีค่า α อยู่ในช่วง 0.277-0.451 และการประหยัดต่อขนาดของสาขาขนาดกลางและใหญ่มีค่าα อยู่ในช่วง 0.363-0.592 และ 0.240-0.556 แสดงว่าสาขาขนาดเล็กมีการประหยัดต่อขนาดมากกว่า สาขาขนาดกลางและใหญ่ ในการศึกษาทั้ง 3 กรณี

3.2.1.1.2 การศึกษาการประหยัดต่อขนาด ของธนาคารพาณิชย์ โดยใช้แบบจำลองลักษณะ Translog Cost Function ดังนี้

GEORGE J. BENSTON, GERALD A HANWEEK[8] และ DAVID B. HUMPHREY ได้นำขนาดของ ธนาคารและจำนวนสาขาของธนาคาร เข้ามาในแบบจำลองด้วย และเห็นว่ารูปแบบ ในการคำนวณที่ใช้ในอดีต โดยใช้ COBB-DOUGLAS FORM ไม่เหมาะสม ดังนั้นจึงใช้ส่วนต้นทุนในรูปแบบ GENERALIZED TRANSLOG COST FUNCTION MODEL ซึ่งกระจายฟังก์ชั่น มาจาก TAYLOR'S SERIES โดยมีรูปแบบสมการดังนี้

$$
\begin{aligned}
\ln TC = \; & \alpha_{TC}+\alpha_{Q}\ln Q+\beta_{QQ}1/2\,(\ln Q)^{2} \\
& +\alpha_{B}\ln B+\beta_{BB}1/2\,(\ln B)^{2}+\beta_{BQ}\ln B\ln Q \\
& +\alpha_{A}\ln A+\beta_{AA}1/2(\ln A)^{2}+\beta_{AQ}\ln A\ln Q \\
& +\alpha_{H}H+\beta_{HB}H\ln B+\sum_{j}\alpha j\ln Pj+\sum_{j}\beta_{jQ}\ln P_{j}\ln_{Q} \\
& +\sum_{j}\sum_{K}\gamma_{jk}1/2(\ln P_{j}\ln P_{k}) \\
& K = 1,2 \quad j = 1,2
\end{aligned}
$$

โดยให้ TC = ต้นทุนในการดำเนินงานที่ไม่ใช้ต้นทุนจากดอกเบี้ยจ่าย โดยเป็นต้นทุนที่เกิดจากบริการหลักของธนาคาร 5 อย่าง ตามรายงานของ FEDERAL RESERVE 'S FUNCTION COST (FCA) ได้แก่

1. เงินฝากกระแสรายวัน 2.เงินฝากออมทรัพย์และประจำ
3. สินเชื่อที่ดิน 4. สินเชื่อประจำ
5. สินเชื่อเพื่อการพาณิชย์และอุตสาหกรรม

Q = ผลผลิตของธนาคารพาณิชย์ แบ่งเป็น 3 อย่าง

1. DIVISIA INDEX หมายถึง ผลรวมของจำนวนบัญชีเฉลี่ยต่อปีที่เกิดจากบริการหลักของธนาคาร 5 อย่าง ตาม

---

[8] GEORGE J. BENSION, GARALD A. HANWEEK AND DAVID B.HUMPHERY, "SCALE ECONOMIES IN BANKING, "JOURNAL OF MONEY, CREDIT AND BANKING, NOVEMBER, 1982,P.435-456 .

รายงานของ FEDERAL RESERVE 'S FUNCTION COST (FCA) ดังได้กล่าวมาแล้ว

2. จำนวนบัญชีเงินฝากและเงินกู้

3. มูลค่าเงินฝากและเงินกู้

B = จำนวนสาขาของธนาคาร

A = ค่าเฉลี่ยเงินฝากและเงินกู้ต่อ 1 บัญชี มีค่าเท่ากับมูลค่าเงินฝากและเงินกู้/จำนวนบัญชีเงินฝากและกู้

H = ตัวแปรหุ่น (DUMMY VARIABLE) โดย

1 = เป็นธนาคารที่มีหลายธนาคารถือหุ้นร่วม (ในที่นี้คือมีสาขา)

0 = ในกรณีอื่นๆ

Pj = P_1 เป็นราคาของแรงงาน (L) และ P_2 เป็นราคาของปัจจัยทุน (K) ซึ่งเป็นปัจจัยการผลิตในผลผลิตของธนาคาร

จากสมการข้างต้น หา ค่าการประหยัดต่อขนาดของธนาคารเดี่ยว(SCE) และค่าการประหยัดต่อขนาดของของสาขา(SCE*) ได้ดังนี้

$$SCE = \partial \ln C / \partial \ln Q = \alpha_Q + \beta_{QQ}\ln Q + \beta_{BQ}\ln B + \beta_{AQ}\ln A + \sum_j \beta_{jQ}\ln P_j \quad \text{เมื่อ } (j=L,K)$$

$$SCE^* = SCE + SCB$$

โดย $$SCB = \partial \ln C / \partial \ln B = \alpha_B + \beta_{BB}\ln B + \beta_{BQ}\ln Q + \beta_{HB}H$$

SCE เป็น ค่าการประหยัดต่อขนาดของธนาคารเดี่ยว

SCE* เป็น ค่าการประหยัดต่อขนาดของธนาคารโดยคำนึงถึงจำนวนสาขาด้วย

SCB แสดงอัตราการเปลี่ยนแปลงจำนวนสาขา ต่ออัตราการเปลี่ยนแปลงต้นทุนของธนาคาร

นอกจากนี้ยังคำนึงถึง

$\frac{\partial \ln B}{\partial \ln Q}$ = อัตราการเปลี่ยนแปลงของจำนวนสำนักงานต่ออัตราการเปลี่ยนแปลงผลผลิต

และ SCA = $\partial \ln TC/\partial \ln A = \alpha_A + \beta_{AA} \ln A + \beta_{AQ} \ln Q$

แสดงถึง อัตราการเปลี่ยนแปลงของต้นทุน ต่ออัตราการเปลี่ยนแปลงของบัญชีเงินฝากและเงินกู้

ผลการศึกษาในช่วงปีคศ. 1975-1978 พบว่าไม่มีการประหยัดต่อขนาด ทั้งของธนาคารเดี่ยวและธนาคารที่มีสาขา ซึ่งธนาคารที่มีขนาดใหญ่ คือ มีเงินฝากมากกว่า 10 ล้านดอลลาร์ขึ้นไป โดยมีค่าแสดงการไม่ประหยัดต่อขนาดอยู่ในช่วง 1.09-1.46 และธนาคารที่มีสาขาขนาดเล็กคือมีเงินฝากน้อยกว่า 10 ล้านดอลลาร์ มีค่าแสดงการไม่ประหยัดต่อขนาดอยู่ในช่วงแคบๆ โดยค่าแสดงการไม่ประหยัดต่อขนาดอยู่ในช่วง 0.89 - 1.00 ดังนั้นจึงแสดงว่าไม่ว่าจะเป็นธนาคารเดี่ยวหรือธนาคารที่มีสาขา ถ้าเป็นธนาคารขนาดใหญ่จะไม่มีการประหยัดต่อขนาด และจะมีการประหยัดต่อขนาดในช่วงแคบๆ ของธนาคารขนาดเล็ก

3.2.1.2 การศึกษาการประหยัดต่อขนาด ควบคู่กับการประหยัดจากการขยายขอบเขตการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์

3.2.1.2.1การศึกษาโดยใช้แบบจำลองที่ไม่ใช่ Translog Cost Function ดังนี้

รัตนา อินทรหนองไผ่[9] ศึกษาและเปรียบเทียบการประหยัดต่อขนาด และการประหยัดจากการขยายขอบเขตของธนาคารพาณิชย์ไทย โดยศึกษาข้อมูลแต่ละธนาคารรวม 15 ธนาคาร และใช้ข้อมูลแบบอนุกรมเวลา ระหว่างปี 2522-2534 นอกจากนี้ยังเปรียบเทียบการประหยัดต่อขนาด และการประหยัดจากการขยายขอบเขตของธนาคารพาณิชย์ไทย โดยแบ่งธนาคารเป็นขนาดใหญ่ กลาง และเล็ก และแบ่งธุรกิจของธนาคารเป็น 3 ชนิดคือ เงินลงทุนในหลักทรัพย์ เงินให้กู้ยืม และรายได้จากการดำเนินงาน โดยมีแบบจำลองดังนี้

1. แบบจำลองที่กำหนดให้ ราคาปัจจัยการผลิตคงที่ โดยศึกษาการประหยัดต่อขนาดของธนาคารพาณิชย์

$TC_i = b_0 + b_1 Q_i + b_2 Q^2 + U_i$

$AC_i = TC_i/Q_i = b_0/Q_i + b_1 + b_2 Q_i + U/Q_i$

$AC = AFC/AVC$

ดังนั้น $AFC_i = b_0/Q_i$ และ $AVC_i = b_1 + b_2 Q_i$

---

[9] รัตนา อินทรหนองไผ่ ," การประหยัดต่อขนาดและการประหยัดจากการขยายขอบเขต ของธนาคารพาณิชย์ไทย," (เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ,2535).

โดยที่ TC_i = ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ซึ่งไม่รวมดอกเบี้ยและเงินปันผล ของธนาคารพาณิชย์แห่งที่ I

AC_i = ต้นทุนเฉลี่ยต่อหน่วย

AFC_i = ต้นทุนคงที่เฉลี่ยต่อหน่วย

AVC_i = ต้นทุนแปรผันเฉลี่ยต่อหน่วย

Q_i = ผลผลิตรวมของธนาคารพาณิชย์แห่งที่ I

ได้ค่าการประหยัดต่อขนาด

$\partial AC_i / \partial Q_i = b_2$

โดยถ้า $b_2 < 0$ ธนาคารพาณิชย์มีการประหยัดต่อขนาด

$= 0$ ธนาคารพาณิชย์มีต้นทุนการผลิตต่ำสุด

> 0 ธนาคารพาณิชย์เกิดการไม่ประหยัดต่อขนาด

2. แบบจำลองสมการต้นทุนจากอนุกรมเทลเลอร์อันดับ 2 (Taylor 's Series Degree 2) สำหรับการศึกษาการประหยัดจากการขยายขอบเขตการดำเนินงาน

$$\ln TC = b_0 + \sum_{i=1}^{N} b_i \ln q_i + \sum_{j=1}^{M} b_{ij} \ln q_i \ln q_j$$

โดยที่ TC = ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ซึ่งไม่รวมดอกเบี้ยและเงินปันผล ของธนาคารพาณิชย์แห่งที่ I

q_1 = เงินลงทุนในหลักทรัพย์

q_2 = เงินให้กู้ยืม

q_3 = รายได้ที่ไม่ใช่ดอกเบี้ย

i = 1,2,3 j = 1,2,3

ได้ค่าการประหยัดจากการขยายขอบเขตการดำเนินงานดังนี้

$\partial^2 \ln TC / \partial \ln q_i \partial \ln q_j = b_{ij} =$ MC/AC

โดยที่ $b_{ij} < 0$ ธนาคารพาณิชย์เกิดการประหยัดจากการขยายขอบเขตการดำเนินงาน

$= 0$ ธนาคารพาณิชย์ไม่มีผลจากการผลิตร่วมกัน

> 0 ธนาคารพาณิชย์ไม่เกิดการประหยัดจากการขยายขอบเขตการดำเนินงาน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผลการศึกษาพบว่า ธนาคารทุกแห่งมีการประหยัดต่อขนาด โดยธนาคารนครหลวงไทยมีการประหยัดต่อขนาดสูงสุด มีค่าเท่ากับ -9.894 ส่วนการศึกษาการประหยัดต่อขนาดโดยแบ่งขนาดของธนาคารเป็น ขนาดใหญ่ กลาง และเล็ก พบว่ามีการประหยัดต่อขนาดทุกระดับของธนาคาร ธนาคารขนาดกลางมีการประหยัดต่อขนาดสูงสุด (มีค่าเท่ากับ -5.08) ธนาคารขนาดเล็กและใหญ่มีค่าการประหยัดต่อขนาดเท่ากับ -3.58 และ -2.8 ตามลำดับ สำหรับการศึกษาการประหยัดจากการขยายขอบเขตการดำเนินงานพบว่า ธนาคารขนาดใหญ่และเล็กมีการประหยัดจากการขยายขอบเขตการดำเนินงานระหว่างการให้บริการ การลงทุนในหลักทรัพย์และ การให้กู้ยืม และระหว่างการให้กู้ยืมและบริการอื่นๆ ในขณะที่ธนาคารขนาดกลางไม่มีการประหยัดจากการขยายขอบเขตการดำเนินงาน ระหว่าง ให้กู้ยืมและบริการอื่นๆ

3.2.1.2.2 การศึกษาการประหยัดต่อขนาด ควบคู่กับการประหยัดจากการขยายขอบเขตการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ โดยใช้แบบจำลอง Translog Cost Function ดังนี้

JOHN D. MURRAY AND ROBERT W. WHITE[10] ศึกษาการประหยัดต่อขนาดและการประหยัดจากการขยายขอบเขต ในการผลิตสินค้าหลายชนิดของสถาบันการเงิน โดยศึกษาข้อมูลภาคตัดขวางของ British Columbia Credit Unions ประเทศแคนนาดาระหว่างปี ค.ศ.1976-1977 โดยใช้รูปแบบสมการต้นทุน Translog Form

$$\ln C = \alpha_0+\sum_{i=1}^{N}\alpha_i \ln Y_i+\sum_{j=1}^{M}\beta_j \ln P_j+1/2\sum_{i=1}^{N}\sum_{k=1}^{M}\sigma_{ik}\ln Y_i \ln Y_k +1/2\sum_{j=1}^{M}\sum_{h=1}^{M}\chi_{jh}\ln P_j \ln P_h+\sum_{i=1}^{N}\sum_{j=1}^{M}\gamma_{ij}\ln Y_i \ln P_j$$

และสมมติสมการต้นทุนเป็นสมการลักษณะ HOMOGENEOUS*** ดังนั้น

$$\sum_{j=1}^{M}\beta_j = 1 \qquad \sum_{j=1}^{M}\gamma_{ij} = 0 \qquad \sum_{h=1}^{M}\chi_{jh} = 0$$

---

[10] JOHN D.MURRAY AND ROBERT W.WHITE, "ECONOMIES OF SCALE AND ECONOMIES OF SCOPE IN MULTIPRODUCT FINANCIAL INSTITUTION:A STUDY OF BRITISH COLUMBIA CREDIT UNIONS," JOURNAL OF FINANCE (JUNE 1983), P.887-901.

*** สมมติสมการต้นทุนเป็นสมการลักษณะ HOMOGENEOUS หมายถึง ปัจจัยการผลิตสามารถทดแทนกันได้และสามารถทดแทนกันได้อย่างสมบูรณ์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โดย C = ต้นทุนรวมทั้งหมด ประกอบด้วย ค่าแรง ดอกเบี้ยจ่าย เงินปันผล

P_i = ราคาปัจจัยการผลิต ประกอบด้วย

P_1 = ราคาที่แท้จริงของสินค้าทุน

P_2 = ค่าจ้างแรงงาน

P_3 = อัตราดอกเบี้ยจ่ายจากเงินฝากออมทรัพย์

P_4 = ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของอัตราดอกเบี้ย

Y_i = ผลผลิตของสถาบันการเงิน ประกอบด้วย

Y_1 = สินเชื่อโดยการจำนอง (Mortgage lending)

Y_2 = สินเชื่ออื่นๆ (Other lending)

Y_3 = การลงทุนส่วนที่เกินสภาพคล่องตามกฎหมาย (Investment in excess of minimum liquidity requirements)

i=1,2,3 j=1,2,3,4 และ k=1,2,3 h=1,2,3,4

ได้ค่าการประหยัดต่อขนาด $= \sum_{i=1}^{N} \left(\frac{\partial \ln C}{\partial \ln Yi}\right) = \sum_{i=1}^{N} \alpha_i + \sum_{i=1}^{N} \sum_{k=1}^{N} \sigma_{ik} \ln Y_k + \sum_{i=1}^{N} \sum_{j=1}^{M} \gamma_{ij} \ln P_j$

ถ้า ค่าการประหยัดต่อขนาด >1 แสดงว่าไม่เกิดการประหยัดต่อขนาด

=1 แสดงว่าผลตอบแทนในการขยายขนาดการผลิตคงที่

<1 แสดงว่าเกิดการประหยัดต่อขนาด

สำหรับการวัดการประหยัดจากการขยายขอบเขตการผลิตจากการผลิตสินค้า i และ j ได้

$\partial^2 C / \partial Y_i \partial Y_k = \alpha_i \alpha_k + \sigma_{ik}$

ถ้า ค่าที่ได้ <0 แสดงว่าเกิดการประหยัดจากการขยายขอบเขต

>0 แสดงว่าไม่เกิดการประหยัดจากการขยายขอบเขต

=0 แสดงว่าไม่มีผลจากการผลิตร่วมกัน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผลการศึกษาพบว่า สถาบันการเงิน Credit Unions ในประเทศแคนนาดาโดยรวมมีการประหยัดต่อขนาด มีค่าเท่ากับ 0.147 ส่วนการประหยัดจากขอบเขต พบว่ามีการประหยัดจากขอบเขตในการดำเนินธุรกิจสินเชื่อโดยการจำนอง (Mortgage lending) และ สินเชื่ออื่นๆ (Other lending) ไปพร้อมกันโดยการประหยัดจากการขยายขอบเขตเท่ากับ -0.0516 และมีการประหยัดจากการขยายขอบเขตอยู่ในระดับต่ำซึ่งมีค่าเท่ากับ -0.014 ในการดำเนินธุรกิจการลงทุนส่วนที่เกิน สภาพคล่องตามกฎหมาย (Investment in excess of minimum liquidity requirements) และ สินเชื่อโดยการจำนอง (Mortgage lending)

THOMAS GELLIGAN[11] และคณะศึกษาเรื่องการประหยัดต่อขนาดและการประหยัดการขยายขอบเขตของธนาคารพาณิชย์โดยแบ่งขนาดของธนาคารตามมูลค่าของเงินฝากจากประชาชนและแบ่งลักษณะธนาคารเป็นธนาคารเดี่ยว และธนาคารที่มีสาขา นอกจากนี้ยังพิจารณาถึงมูลค่าเฉลี่ยของเงินฝากและเงินกู้ต่อบัญชีด้วย โดยใช้ข้อมูลของ FCA (The Federal Reserves Function Cost Analysis Program) ในปี ค.ศ.1978 ตัวอย่างข้อมูลของธนาคารทั้งสิ้น 714 ธนาคารและใช้สมการต้นทุนทรานสลีอก(Translog Cost Function) ดังนี้

$$
\begin{aligned}
\ln COST = {} & \alpha_0 + \alpha_1 \ln DEP + \alpha_2 \ln LOAN + 1/2\delta_{11}(\ln DEP)^2 \\
& + 1/2\delta_{22}(\ln LOAN)^2 + \delta_{12} \ln DEP \ln LOAN + c_0 \ln AVGDEP \\
& + 1/2c_1(\ln AVGDEP)^2 + c_{11} \ln AVGDEP \ln DEP \\
& + d_0 \ln AVGLOAN + 1/2d_1(\ln AVGLOAN)^2 \\
& + d_{11} \ln AVGLOAN \ln LOAN + \beta_{11} \ln WAGE \\
& + \beta_2 \ln CAP + 1/2\gamma_{11}(\ln WAGE)^2 + 1/2\gamma_{22}(\ln CAP)^2 \\
& + \gamma_{12} \ln WAGE \ln CAP + \rho_{11} \ln WAGE \ln DEP \\
& + \rho_{12} \ln WAGE \ln LOAN + \rho_{21} \ln CAP \ln DEP \\
& + \rho_{22} \ln CAP \ln LOAN \qquad \text{-----} \qquad (1)
\end{aligned}
$$

$\beta_1+\beta_2=1$ $\quad \rho_{11}+\rho_{12}+\rho_{21}+\rho_{22} = 0$ $\quad \gamma_{11}+\gamma_{12}=\gamma_{12}+\gamma_{22}=0$

---

[11] THOMAS GILLIGAN, MICHASEL SMIRLOCK, WILLIAM MARSHALL, "SCALE AND SCOPE ECONOMIES IN THE MULTI-PRODUCT BANKING FIRM," JOURNAL OF MONETARY ECONOMICS (1984), P.393-405.

โดย COST = ต้นทุนที่ไม่ใช่ดอกเบี้ยเป็นต้นทุนการดำเนินงานของบริการพื้นฐาน

DEP = จำนวนบัญชีเงินฝาก

LOAN = จำนวนบัญชีเงินกู้

CAP = ราคาที่แท้จริงของทุน

WAGE = อัตราค่าจ้างแรงงาน

AGVDEP = มูลค่าเงินฝากออมทรัพย์และประจำหารด้วย จำนวนบัญชีเงินฝากออมทรัพย์และประจำ

AGVLOAN = มูลค่าสินเชื่อหารด้วย จำนวนบัญชีเงินกู้

จากสมการต้นทุน สามารถหาค่าการประหยัดต่อขนาดของสถาบันการเงินได้ ถ้า $\partial \ln COST/\partial \ln DEP$ หรือ $\partial \ln COST/\partial \ln LOAN$ มีค่าน้อยกว่า 1 ซึ่งหมายความว่าเส้นต้นทุนเฉลี่ยของสถาบันการเงินมีความชันเป็นลบ (Downward Sloping) หรือสถาบันการเงินอยู่ในช่วงการประหยัดต่อขนาด

สำหรับการวัดการประหยัดจากการขยายขอบเขตการดำเนินงานสามารถวัดได้ดังนี้

$\partial^2 \ln COST/\partial \ln DEP\, \partial \ln LOAN = \delta_{12}$

ถ้า $\delta_{12} < 0$ มีการประหยัดจากการขยายขอบเขตการดำเนินงาน

$\delta_{12} = 0$ ไม่มีผลจากการดำเนินงานร่วมกัน

$\delta_{12} > 0$ ไม่มีการประหยัดจากการขยายขอบเขตการดำเนินงาน

ผลการศึกษาพบว่า ทั้งธนาคารเดี่ยวและธนาคารมีสาขามีลักษณะใกล้เคียงกันโดยจะมีการประหยัดต่อขนาดในธนาคารขนาดเล็กอยู่ในช่วง 0.93-0.94 สำหรับธนาคารขนาดกลางมีลักษณะการดำเนินงานอยู่ในช่วงผลตอบแทนจากการขยายการผลิตคงที่ โดยค่าการประหยัดต่อขนาดมีค่าเท่ากับ 1.00-1.04 และจะไม่มีการประหยัดต่อขนาดในธนาคารขนาดใหญ่ค่าการประหยัดต่อขนาดเท่ากับ 1.09-1.27 สำหรับการศึกษาการประหยัดจากการขยายขอบเขตการดำเนินงานพบว่ามีการประหยัดจากการขยายขอบเขตการดำเนินงานเกิดขึ้นในการดำเนินงานร่วมกันของเงินฝากและเงินกู้

H.Youn Kim[12] ได้ศึกษาเรื่อง การประหยัดต่อขนาด และการประหยัดจากการขยายขอบเขตในการผลิตสินค้าหลายชนิดของ British Columbia Credit Unions ในประเทศแคนนาดา โดยศึกษาต่อจาก Murray และ White โดยกล่าวว่า Murray และ White คำนึงถึงแต่เพียงการประหยัดต่อขนาดที่เกิดจาก สินค้าทุกชนิดที่ร่วมกันผลิต (Overall Scale Economies) แต่ไม่ได้พิจารณาถึงการประหยัดต่อขนาด ที่เกิดจากสินค้าที่แยกผลิตแต่ละชนิด (Product - specific Scale Economies) ดังนั้น Kim จึงศึกษาถึงการประหยัดต่อขนาดที่เกิดจากสินค้าที่แยกผลิตแต่ละชนิด (Product-specific Scale Economies) และการประหยัดต่อขนาดที่เกิดจากสินค้าที่แยกผลิตเป็นกลุ่ม ๆ (Scale Economies specific to the Product Set) โดยใช้สมการต้นทุนการผลิตชนิดเดียวกับของ Murray และ White แล้วหาค่าการประหยัดต่อขนาดชนิดต่าง ๆ ดังนี้

$$\ln C = \alpha_0+\sum_{i=1}^{N}\alpha_i \ln Y_i+\sum_{j=1}^{M}\beta_j \ln P_j+1/2\sum_{i=1}^{N}\sum_{k=1}^{M}\sigma_{ik}\ln Y_i \ln Y_k$$
$$+1/2\sum_{j=1}^{M}\sum_{h=1}^{M}\chi_{jh}\ln P_j \ln P_h+\sum_{i=1}^{N}\sum_{j=1}^{M}\gamma_{ij}\ln Y_i \ln P_j$$

และสมมติสมการต้นทุนเป็นสมการลักษณะ HOMOGENEOUS ดังนั้น

$$\sum_{j=1}^{M}\beta_j = 1 \qquad \sum_{j=1}^{M}\gamma_{ij} = 0 \qquad \sum_{h=1}^{M}\chi_{jh} = 0$$

โดย C = ต้นทุนรวมทั้งหมด ประกอบด้วย ค่าแรง ดอกเบี้ยจ่าย เงินปันผล

P_i = ราคาปัจจัยการผลิต ประกอบด้วย

P_1 = ราคาที่แท้จริงของสินค้าทุน

P_2 = ค่าจ้างแรงงาน

P_3 = อัตราดอกเบี้ยจ่ายจากเงินฝากออมทรัพย์

P_4 = ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของอัตราดอกเบี้ย

---

[12] H.YOUN KIM,"ECONOMIES OF SCALE AND ECONOMIES OF SCOPE IN MULTIPRODUCT FINANCIAL INSTITUTION,"JOURNAL OF MONEY, CREDIT AND BANKING (MAY 1986), P.220-226.

Y_i = ผลผลิตของสถาบันการเงิน ประกอบด้วย

Y_1 = สินเชื่อโดยการจำนอง (Mortgage lending)

Y_2 = สินเชื่ออื่นๆ (Other lending)

Y_3 = การลงทุนส่วนที่เกิน สภาพคล่องตามกฎหมาย (Investment in excess of minimum liquidity requirements)

i=1,2,3 j=1,2,3,4 และ k=1,2,3 h=1,2,3,4

1. ค่าการประหยัดต่อขนาดโดยรวม (Overall Scale Economies)

$$SL = C(Y,P)/\sum_i Y_i MC_i = 1/\sum \eta_{Cyi}$$

โดย $\eta_{Cyi} = \partial \ln C/\partial \ln Y_i$

$$= \alpha_i + \sum_{k=1}^{N} \sigma_{ik} \ln Y_k + \sum_{j=1}^{M} \gamma_{ij} \ln P_j$$

2. ค่าการประหยัดต่อขนาดที่เกิดจากสินค้าที่แยกผลิตแต่ละชนิด (Product-specific Scale Economies)

$$SL_i = IC_i(Y,P)/Y_i MC_i(Y,P)$$

$$= [IC_i/C]/\eta_{Cyi}$$

โดย $IC_i(Y,P)$ = ต้นทุนของการผลิต Y_i ชนิดเดียว (Incremental Cost of the ith product)

$IC_i(Y,P)$ = $C(Y,P)-C(Y_1,....,Y_{i-1},O,Y_{i+1},.....,Y_n,P)$

3. ค่าการประหยัดต่อขนาดที่เกิดจากสินค้าที่แยกผลิตเป็นกลุ่ม ๆ (Scale Economics specific to the product set)

$$SL_T = IC_T(Y,W)/Y_T MC_T(Y,W) = (IC_T/C)/\sum_{i \in T} \eta CYi$$

โดยที่

$IC_T(Y,W)$ = ต้นทุนของการผลิตกลุ่มของสินค้าชนิด Y_T

$T \in N$ = T เป็นกลุ่มหนึ่งในจำนวนสินค้า N

4. ค่าการประหยัดจากการขยายขอบเขตการดำเนินงาน (Scope of Economies)

$$SC = [\sum_{i} C(Y_i W)-C(Y,W)]/C(Y,W)]$$

ผลการศึกษาพบว่า มีการประหยัดต่อขนาดโดยรวม (Overall Economies of Scale) อยู่แต่อยู่ในระดับต่ำโดยมีค่าเท่ากับ 1.073 สำหรับการประหยัดต่อขนาดที่เกิดจากสินค้าที่แยกผลิตแต่ละชนิด (Product-specific Economies of Scale) พบว่า มีเฉพาะในการทำธุรกิจสินเชื่อโดยมีการจำนอง (Mortgage loan) เท่านั้นมีค่าเท่ากับ 1.007 ส่วนธุรกิจการลงทุน (Investment) เกือบจะอยู่ในช่วงผลได้ต่อขนาดคงที่ (Constant return to scale) มีค่าเท่ากับ 0.977 และพบว่าเกิดการไม่ประหยัดต่อขนาด (Diseconomies of Scale) ในธุรกิจสินเชื่อไม่มีการจำนอง (Nonmortgage loan)มีค่าเท่ากับ 0.394 ทางด้านการศึกษาการประหยัดต่อขนาดที่เกิดจากสินค้าที่แยกผลิตเป็นกลุ่ม ๆ (Scale economies specific to the product set) พบว่าไม่เกิดการประหยัดต่อขนาดในกลุ่มใดเลยโดยมีค่าการประหยัดต่อขนาดอยู่ในช่วง 0.67-0.967 สำหรับการศึกษาการประหยัดจากการขยายขอบเขตการดำเนินงาน (Scope Economies) พบว่าเกิดการประหยัดจากการขยายขอบเขตการดำเนินงานในสินค้าทุกประเภทโดยมีค่าเท่ากับ 0.11-0.27

ธีรพล รัตนาลังการ[13] ศึกษาการประหยัดจากขนาดและขอบเขตของธนาคารพาณิชย์ไทย โดยใช้ข้อมูลภาคตัดขวางของปี 2529-30 แล้วแบ่งธนาคารเป็น 3 ขนาด คือใหญ่, กลาง และเล็ก สำหรับธุรกิจของธนาคารแบ่งเป็น 2 ประเภทคือ เงินฝาก และเงินให้กู้ยืมเพื่อศึกษาว่าธุรกิจทั้ง 2 มีการประหยัดจากการขยายขอบเขตหรือไม่ โดยใช้สมการต้นทุน TRANSLOG ดังนี้

$$\begin{aligned} \ln C = {} & \alpha_0+\alpha_1\ln Q_1+\alpha_2\ln Q_2+\beta_1\ln P_1+\beta_2\ln P_2+1/2\ \gamma_{11}(\ln Q_1)^2 \\ & +1/2\ \gamma_{22}(\ln Q_2)^2+1/2\gamma_{12}\ln Q_1\ln Q_2+1/2\delta_{11}(\ln P_1)^2 \\ & +1/2\ \delta_{22}(\ln P_2)^2+1/2\delta_{12}\ln P_1\ln P_2+\eta_{11}\ln Q_1\ln P_1 \\ & +\eta_{12}\ln Q_1\ln P_2+\eta_{21}\ln Q_2\ln P_1+\eta_{22}\ln Q_2\ln P_2 \\ & +\theta(\text{branch-unit}) \end{aligned}$$

---

[13] ธีรพล รัตนาลังการ, "การประหยัดจากขอบเขต ความประหยัดจากขนาดในการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ไทย," สมาคมเศรษฐศาสตร์แห่งประเทศไทย ,พศ. 2533.

โดย C = ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน หักหนี้สูญภาษีและรายจ่ายเบ็ดเตล็ด

Q = ผลผลิตแบ่งเป็น 2 ลักษณะ

Q_1 = เงินให้กู้ยืม เงินลงทุน และเงินค่าธรรมเนียม

Q_2 = เงินฝาก

P_1 = ค่าจ้างพนักงาน

P_2 = ราคาปัจจัยทุน

การใช้ประโยชน์สาขา (BRANCH-UNIT) = (เงินฝาก+ให้กู้ยืม)/จำนวนสาขา

ได้ค่า การประหยัดต่อขนาด

$$ES = \frac{\partial \ln C}{\partial \ln Q1} + \frac{\partial \ln C}{\partial \ln Q2} = \alpha_1 + \gamma_{11}\ln Q_1 + \gamma_{12}\ln Q_2 + \eta_{11}\ln P_1 + \eta_{12}\ln P_2 + \theta Q_1/\text{จำนวนสาขา} + \alpha_2 + \gamma_{22}\ln Q_2 + \gamma_{12}\ln Q_1 + \eta_{21}\ln P_1 + \eta_{22}\ln P_2 + \theta Q_2/\text{จำนวนสาขา}$$

ถ้าค่า ES <1 แสดงว่ามีการประหยัดต่อขนาด

ค่าการประหยัดจากการขยายขอบเขต

$$\partial C^2 / \partial Q_2 \partial Q_1 = C/Q1Q2 \left[\frac{\partial^2 \ln C}{\partial \ln Q_2 \partial \ln Q_1} + \frac{\partial \ln C}{\partial \ln Q_1}\frac{\partial \ln C}{\partial \ln Q_2}\right]$$

ถ้า $\partial C^2 / \partial Q_2 \partial Q_1$ <0 แสดงว่ามีการประหยัดจากการขายขอบเขต

ผลการศึกษาการประหยัดต่อขนาด โดยเปรียบเทียบการประมาณค่าแบบกำหนดให้ความแปรปรวนคงที่ และแบบความแปรปรวนไม่คงที่ ให้ค่าสัมประสิทธิ์ที่ใกล้เคียงกัน โดยได้ค่าการประหยัดต่อขนาดอยู่ในช่วง 0.86 -0.899 ซึ่งแสดงว่าธนาคารพาณิชย์ไทยมีการประหยัดต่อขนาด และธนาคารพาณิชย์ ขนาดใหญ่มีการประหยัดต่อขนาด ในการให้บริการด้านเงินให้กู้ยืม(ค่าการประหยัดต่อขนาดเท่ากับ 0.069) มากกว่าธนาคารพาณิชย์ขนาดกลางและเล็ก (ค่าการประหยัดต่อขนาดอยู่ในช่วง 0.581-0.535) ส่วนในด้านการบริการเงินฝาก ธนาคารพาณิชย์ขนาดกลางและเล็กมีการประหยัดต่อขนาดมากกว่า(ค่าการประหยัดต่อขนาดอยู่ในช่วง 0.319-0.345) ในขณะที่ธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่มีค่าการประหยัดต่อขนาดเท่ากับ 0.791

ผลการศึกษาการประหยัดตามขยายขอบเขตพบว่าการดำเนินธุรกิจเงินฝาก และเงินกู้ของธนาคารพาณิชย์ มีลักษณะการดำเนินธุรกิจที่เสริมและเกื้อหนุนกันหรือมีการประหยัดจากการขยายขอบเขตเกิดขึ้น โดยเฉพาะธนาคารขนาดกลางและเล็ก จะมีการประหยัดจากขอบเขตที่มีค่าสูงมากกว่าธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่

3.2.1.2.3 การศึกษาการประหยัดต่อขนาด และการศึกษาการประหยัดจากการขยายขอบเขตการดำเนินงาน โดยใช้แบบจำลอง Translog Cost Function และแบบจำลองที่ไม่เป็น Translog Cost Function แล้วนำมาเปรียบเทียบกัน

จุฬารัตน์ ด่านวัฒนชัย[14] ได้ทำการศึกษาถึงการประหยัดต่อขนาดและการประหยัดจากการขยายขอบเขตของธนาคารพาณิชย์ไทย โดยแบ่งธุรกิจธนาคารพาณิชย์เป็น 3 ชนิด คือ เงินให้กู้ยืม เงินลงทุน และจำนวนหนี้สินและภาระผูกพัน เพื่อศึกษาว่าการทำธุรกิจร่วมกันทั้ง 3 ชนิด จะก่อให้เกิดการประหยัดจากการขยายขอบเขตการดำเนินธุรกิจหรือไม่ และใช้ข้อมูลทั้งภาคตัดขวางและอนุกรมเวลาของธนาคารพาณิชย์ทั้ง 15 แห่ง โดยใช้ข้อมูลระหว่างปี พ.ศ.2527-2531 รวม 75 ตัวอย่าง ทำการศึกษาแบบจำลองที่ใช้มีแบบจำลองของ Edgar และคณะ (1971) นำมาประยุกต์ใช้ และแบบลำลองของ Murray และ White (1983) ซึ่งปรากฏดังนี้

$$\text{MIN } C = P_1X_1+P_2X_2+P_3X_3$$

โดยมีข้อจำกัดจากสภาพผลผลิต $F(Y_1,Y_2,Y_3,X_1,X_2,X_3) = 0$

โดยที่

C = ต้นทุนในการดำเนินงานทั้งหมด ประกอบด้วยดอกเบี้ยเงินฝากและเงินกู้ ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับพนักงาน ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอาคาร สถานที่และอุปกรณ์ ค่าธรรมเนียมและบริการ ค่าขาดทุนจากอัตราแลกเปลี่ยนและค่าใช้จ่ายอื่นๆ

X_1 = ปริมาณเงินฝากและเงินกู้ยืมทั้งหมด

X_2 = จำนวนพนักงาน

---

[14] จุฬารัตน์ ด่านวัฒนชัย, "การประหยัดต่อขนาดและการประหยัดจากการขยายขอบเขตของธนาคารพาณิชย์," (เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2532).

X_3 = มูลค่าทรัพย์สินคงทน ประกอบด้วย มูลค่าที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์

P_1 = ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของอัตราดอกเบี้ยเงินฝากและเงินกู้ยืมทั้งสิ้น หาได้จากค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับดอกเบี้ยทั้งสิ้น หารด้วยจำนวนเงินฝากและเงินกู้ยืมทั้งสิ้น

P_2 = อัตราค่าจ้างพนักงาน หาได้จาก ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับพนักงาน หารด้วยจำนวนพนักงาน

P_3 = ราคาสินค้าทุนที่แท้จริง หาได้จากค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอาคารสถานที่และอุปกรณ์ หารด้วยจำนวนเงินฝากในปีนั้น

Y_1 = ปริมาณเงินให้กู้ยืมสุทธิ (ปริมาณเงินให้กู้ยืม-จำนวนกันไว้เผื่อหนี้สูญ) ถ่วงน้ำหนักด้วย รายได้จากเงินให้กู้ยืม หารด้วยรายได้รวม

Y_2 = เงินลงทุนในหลักทรัพย์รัฐบาลส่วนที่เกินอัตราบังคับขั้นต่ำ หลักทรัพย์จดทะเบียน และหลักทรัพย์อื่นๆ ถ่วงน้ำหนักด้วย รายได้จากเงินลงทุนหารด้วยรายได้รวม

Y_3 = จำนวนหนี้สินที่อาจเกิดภายหน้าและภาระผูกพันประกอบด้วย การรับรองตั๋ว การรับอาวัลตั๋วเงิน การค้ำประกันการกู้ยืมเงิน และการค้ำประกันอื่นๆ ถ่วงน้ำหนักด้วยรายได้ค่าธรรมเนียม หารด้วยรายได้รวม

1. แบบจำลองแบบ Eagar โดยใช้ Cobb-Douglas Form

$$Y = a_0 x_1^{a1} x_2^{a2} x_3^{a3} U$$

$$Y = Y_1 + Y_2 + Y_3$$

ได้ สมการต้นทุน (COST FUNCTION) ดังนี้

$$C = K Y^{1/S} P_1^{a1/S} P_2^{a2/S} P_3^{a3/S} V \quad \text{-----} \quad (1)$$

$$K = S (a_0 a_1^{a1} a_2^{a2} a_3^{a3})^{-1/S}$$

$$V = U^{-1/S}$$

$$S = a_1 + a_2 + a_3$$

TAKE ln สมการที่ (1) ได้ดังนี้

$$\ln TC = \alpha_0+\alpha_1 \ln Y+\beta_1 \ln P_1+\beta_2 \ln P_2+\beta_3 \ln P_3+\ln V$$

ได้ค่าการประหยัดต่อขนาดดังนี้

$$\partial \ln TC/\partial \ln Y = \frac{MC}{AC} = \alpha_1$$

โดยถ้า $\alpha_1 \leq 1$ แสดงว่าเกิดการประหยัดต่อขนาด

$\alpha_1 > 1$ แสดงว่าอยู่ในช่วง ไม่เกิดการประหยัดต่อขนาด

2. แบบจำลองของ Murray และ White โดยใช้ Translog Cost Function

$$\ln C = \alpha_0+\sum_{i=1}^{N} \alpha_i \ln Y_i+\sum_{j=1}^{M} \beta_j \ln P_j+1/2\sum_{i=1}^{N}\sum_{k=1}^{M} \sigma_{ik} \ln Y_i \ln Y_k$$
$$+1/2\sum_{j=1}^{M}\sum_{h=1}^{M} \chi_{jh} \ln P_j \ln P_h+\sum_{i=1}^{N}\sum_{j=1}^{M} \gamma_{ij} \ln Y_i \ln P_j \quad \text{---(2)}$$

(N=1,2,3, M=1,2,3)

สมการดังกล่าวจะเป็น Linearly Homogenous ในราคาปัจจัยการผลิตทุกชนิดเมื่อ

$$\sum_{j=1}^{M} \beta_j=1, \sum_{j=1}^{M} \gamma_{ij} = 0, \sum_{j=1}^{M} \chi_{jh}=0$$

หรือ $\sum_{j=1}^{M} \chi_{ih} = \sum_{h=1}^{M} \chi_{jh} = \sum_{j=1}^{M}\sum_{h=1}^{M} \chi_{jh} = 0$ เมื่อ $\chi_{ih} = \chi_{hj}$

ได้ค่าการประหยัดต่อขนาดดังนี้

$$S^{-1} = \sum_{i=1}^{N} \frac{\partial \ln C}{\partial \ln Yi} = \sum_{i=1}^{N} \alpha i+\sum_{i=1}^{N}\sum_{k=1}^{N} \sigma_{ik} \ln Y_k+\sum_{i=1}^{N}\sum_{j=1}^{M} \gamma_{ij} \ln P_j$$

โดย $S^{-1} \leq 1$ แสดงว่าเกิดการประหยัดต่อขนาด

> 1 แสดงว่าอยู่ในช่วง ไม่เกิดการประหยัดต่อขนาด

การวัดการประหยัดจากการขยายขอบเขตการดำเนินงาน

$$\partial^2 C/\partial Y_i \partial Y_k = \partial MC_i/\partial Y_k = \alpha_i \alpha_k+\sigma_{ik} = SC^{-1}_{ik}$$

(โดยที่ $i \neq k$)

ถ้า $SC^{-1}_{ik} < 0$ แสดงว่าเกิดการประหยัดจากการขยายขอบเขตการดำเนินงาน ในการผลิตสินค้าชนิดที่ I และ k พร้อมกัน

$SC^{-1}_{ik} > 0$ แสดงว่าไม่เกิดการประหยัดจากการขยายขอบเขตการดำเนินงาน ในการผลิตสินค้าชนิดที่ I และ k พร้อมกัน

$SC^{-1}_{ik} = 0$ แสดงว่าการผลิตสินค้า I และ J พร้อมกันไม่มีผลร่วมกัน

ผลการศึกษาการประหยัดต่อขนาด โดยแบบจำลองของ EDGAR ได้ค่าการประหยัดต่อขนาดเท่ากับ 0.905 และค่าการประหยัดต่อขนาด ในแบบจำลองของ MURRAY AND WHITE เท่ากับ 0.537 ซึ่งทั้ง 2 แบบจำลองแสดงว่าธนาคารพาณิชย์ไทย มีการประหยัดต่อขนาดแต่แบบจำลองของMURRAY AND WHITE ได้ค่าการประหยัดต่อขนาดที่สูงกว่า สำหรับการศึกษาถึงการประหยัดต่อการขยายขอบเขตการดำเนินงานของธนาคาพาณิชย์ไทยศึกษาจากแบบจำลองของ MURRAY AND WHITE พบว่ามีการประหยัดจากการขยายขอบเขต เมื่อธนาคารพาณิชย์ ดำเนินธุรกิจเงินให้กู้ยืมและเงินลงทุนร่วมกัน มีค่าเท่ากับ -2.565 และมีการประหยัดจากการขยายขอบเขตเมื่อธนาคารพาณิชย์ ดำเนินธุรกิจเงินให้กู้ยืมและค้ำประกันและการทำภาระผูกพันโดยมีค่าเท่ากับ -1.739

3.2.2 การศึกษาการประหยัดต่อขนาด และการประหยัดจากการขยายขอบเขตการดำเนินงานของบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์

3.2.2.1 การศึกษาการประหยัดต่อขนาดของบริษัทเงินทุน

ภัสรี ธนะเอนกเจริญ[15] ศึกษาถึงการประหยัดต่อขนาดของบริษัทเงินทุนโดยสุ่มตัวอย่างบริษัทเงินทุน 31 บริษัทจาก 98 บริษัทฯ และใช้ข้อมูลในปี พศ. 2527-2528 และแบ่งบริษัทเงินทุนเป็น 2 ลักษณะคือบริษัทเงินทุนที่มีสถาบันการเงินหนุนหลังและบริษัทไม่มีสถาบันการเงินหนุนหลัง นอกจากนี้ยังศึกษาว่ามีปัจจัยอะไรบ้างที่ทำให้บริษัทเงินทุนมีการประหยัดต่อขนาด โดยใช้แบบจำลองของ EDCAR ดังนี้

$$\text{MIN} \quad C = RX_1 + WX_2$$

$$\text{S.T.} \quad Qi = a_0 X_1^{a1} X_2^{a2} U \quad \text{-----} \quad (1)$$

---

[15] ภัสรี ธนเอนกเจริญ ,"การประหยัดต่อขนาดของบริษัทเงินทุนไทย,"(เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), 2533.

ณ จุดที่ต้นทุนต่ำสุด

$$X_1 = C/[1+a_1/a_2]R$$

$$X_2 = C/[1+a_2/a_1]W$$

แทนค่า X_1 และ X_2 ในสมการที่ (1) จะได้สมการต้นทุนดังนี้

$$C = KQi^{1/S} R^{a1/S} W^{a2/S} V \quad \text{-----} \quad (2)$$

TAKE LOG สมการ (2) ได้ดังนี้

$$\ln C = \alpha_0+\alpha_1 \ln Q+\beta_1 \ln W+\beta_2 \ln R+\beta_3 \ln A+\beta_4 D+\ln V \quad (3)$$

โดย C = ค่าใช้จ่ายรวมประกอบด้วยเงินเดือน ดอกเบี้ยและส่วนลดจ่าย ค่านายหน้า ค่าธรรมเนียมและค่าบริการ ค่าโฆษณาและส่งเสริมการขายค่าภาษีอากร ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอาคาร ค่าเพื่อหนี้สูญ ค่าใช้จ่ายอื่นๆ ภาษีเงินได้

Q ผลผลิตแบ่งเป็น 3 ประเภท

Q_1 = ผลผลิตสุทธิ เท่ากับเงินให้กู้ยืมหักด้วยหนี้สงสัยจะสูญ

Q_2 = ผลผลิตถ่วงน้ำหนัก ประกอบด้วยผลผลิตสุทธิถ่วงน้ำหนักด้วยดอกเบี้ยและรายได้จากลูกหนี้ผ่อนชำระหารด้วยรายได้รวม บวกด้วยเงินลงทุนในหลักทรัพย์ถ่วงน้ำหนัก

Q_3 = ผลผลิตรวม ประกอบด้วย ผลผลิตสุทธิบวกด้วยเงินลงทุนในหลักทรัพย์

W อัตราค่าจ้าง

R อัตราดอกเบี้ยหาจากดอกเบี้ยจ่ายและส่วนลดจ่ายหารด้วยผลบวกของเงินกู้เมื่อทวงถาม เงินเบิกเกินบัญชีและเงินกู้ยืมจากธนาคาร ตั๋วเงินจ่าย และเงินกู้ยืมอื่น

A อัตราด้อยคุณภาพของผลผลิตวัดได้จากหนี้สงสัยจะสูญบวกกับดอกเบี้ย และเงินปันผลค้างรับหารด้วยเงินให้กู้ยืม

D ตังแปรหุ่น

D=1 เมื่อ บริษัทเงินทุนเป็นบริษัทที่มีสถาบันการเงินหนุนหลัง

D = O เมื่อ บริษัทเงินทุนเป็นบริษัทเงินทุนอิสระ

V ค่าความคลาดเคลื่อน (ERROR TERM)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ค่า การประหยัดต่อขนาด $\frac{\partial \ln C}{\partial \ln Q} = \alpha_1$

โดย $\alpha_1 \leq 1$ แสดงว่าหน่วยผลิตมีการประหยัดต่อขนาด

$\alpha_1 > 1$ แสดงว่าหน่วยผลิตไม่มีการประหยัดต่อขนาด

ส่วนการศึกษาถึงปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อการประหยัดต่อขนาด วิธีนี้ศึกษาจากการออกแบบสอบถาม

ผลการศึกษา จากการใช้สมการต้นทุนรวมพิจารณาพบว่า ทั้งบริษัทเงินทุนที่มีสถาบันการเงินหนุนหลังและบริษัทเงินทุนอิสระ มีลักษณะการประหยัดต่อขนาดอยู่ในช่วง 0.925-0.956 ในปี 2528 และมีการประหยัดต่อขนาดอยู่ในช่วง 0.884-0.920 ในปี 2527 แต่การศึกษาโดยใช้สมการต้นทุนบางส่วนพบว่าบริษัทเงินทุนที่มีสถาบันการเงินหนุนหลัง มีความประหยัดต่อขนาดมากกว่าบริษัทเงินทุนอิสระ เพราะอัตราดอกเบี้ยที่กู้ยืมแตกต่างกันในผลผลิตทั้ง 3 แบบ และปัจจัยที่มีผลต่อการประหยัดต่อขนาด คือ แรงงานที่มีความชำนาญ

3.2.2.2 การศึกษาการประหยัดต่อขนาด และการศึกษาการประหยัดจากการขยายขอบเขตการดำเนินงาน ของบริษัทหลักทรัพย์

LAWRENCE G. GOLDBERG[16] และคณะ ได้ศึกษาการประหยัดต่อขนาดและการประหยัดจากการขยายขอบเขตการดำเนินงาน ในอุตสาหกรรมธุรกิจหลักทรัพย์ โดยพิจารณารวมถึงจำนวนสำนักงาน เข้าไปในแบบจำลองด้วย และใช้ข้อมูลของบริษัทหลักทรัพย์ ของเมืองนิวยอร์กในปี ค.ศ.1984 และแบ่งบริษัทเป็น 4 ลักษณะการดำเนินงาน คือ 1. บริษัทหลักทรัพย์เต็มรูปแบบ 2. บริษัทที่เชี่ยวชาญธุรกิจหลายรูปแบบ 3. บริษัทที่เชี่ยวชาญธุรกิจเฉพาะนายหน้าค้าหลักทรัพย์ และ 4. บริษัทที่เชี่ยวชาญเฉพาะด้านอื่นๆด้านเดียว โดยใช้แบบจำลองสำหรับการผลิตสินค้าหลายชนิด และใช้สมการต้นทุนแบบทรานสล็อก (Translog Cost Function) ดังนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

---

[16] LAWRENCE G.GOLDBERG, GERALD HANWEEK ,MICHAEL KEENAN AND ALLAN YOUNG , "ECONOMIES OF SCALE AND SCOPE IN THE SECURITIES INDUSTRY," JOURNAL OF BANKING AND FINANCE ,15 (1991) ,PP 91-107. NORTH-HOLLAND.

$$\ln C = \alpha + \sum_{k=1}^{3} \beta_0 \ln Q_k + \sum_{k=1}^{3} \sum_{n=1}^{3} \theta_{kn} \ln Q_k \ln Q_n + \tau_B B$$

$$+1/2\tau_{BB}(\ln B)^2 + \sum_{k=1}^{3} \tau_{Bk} \ln B \ln Q_k$$

$$+\sum_{i=1}^{2} \sum_{k=1}^{3} \varphi_{ik} \ln P_i \ln Q_k + 1/2 \sum_{i=1}^{2} \sum_{j=1}^{2} \varphi_{ij} \ln P_i \ln P_j$$

$$+\sum_{i=1}^{2} \alpha_i \ln P_i$$

และสมมติสมการต้นทุนเป็นสมการลักษณะ HOMOGENEOUS ดังนั้น

$$\sum_{i=1}^{2} \alpha_i = 1 \qquad \sum_{i=1}^{2} \varphi_{ij} = 0 \qquad \sum_{i=1}^{2} \varphi_{ik} = 0$$

โดย C = ต้นทุนรวมทั้งหมด ประกอบด้วย ค่าแรง ดอกเบี้ยจ่าย เงินปันผล

P_i = ราคาปัจจัยการผลิต ประกอบด้วย

P_1 = ค่าใช้จ่ายพนักงานต่อปี

P_2 = ค่าเช่าพื้นที่ต่อตารางฟุต

Q_i = ผลผลิตของสถาบันการเงิน ประกอบด้วย

Q_1 = รายได้จากค่านายหน้าค้าหลักทรัพย์

Q_2 = รายได้จากการรับพิจารณาหลักทรัพย์และการลงทุน

Q_3 = รายได้จากกิจการที่ปรึกษาการลงทุน

B = จำนวนสำนักงานของบริษัทหลักทรัพย์

i=1,2 j=1,2 และ k=1,2,3

ค่าการประหยัดต่อขนาดโดยรวมเท่ากับ $\sum_{k=1}^{3} \left(\frac{\partial \ln C}{\partial \ln Qk}\right)$

โดย $\partial \ln C / \partial \ln Q_k = \beta_0 + \sum_{i=1}^{3} \theta_{ki} \ln Q_i + \tau_{Bk} \ln B + \sum_{j=1}^{2} \varphi_{kj} \ln P_j$

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ถ้าค่าที่ได้ < 1 แสดงว่าเกิดการประหยัดต่อขนาด

$= 1$ ไม่มีผลจากการขยายขนาดการผลิต

> 1 แสดงว่าไม่เกิดการประหยัดต่อขนาด

การพิจารณาการประหยัดจากการขยายขอบเขตการดำเนินงานดังนี้

$$\partial C^2 / \partial Q_k \partial Q_n = C/QkQn \left[\frac{\partial^2 \ln C}{\partial \ln Q_k \partial \ln Q_n} + \frac{\partial \ln C}{\partial \ln Q_k} \frac{\partial \ln C}{\partial \ln Q_n}\right] \quad \text{โดย } k \neq n$$

หากค่าที่คำนวณได้ < 0 แสดงถึงการประหยัจากการขยายขอบเขตการดำเนินงาน

$= 0$ ไม่มีผลจากการผลิตร่วมกัน

> 0 แสดงถึงการไม่ประหยัดจากการขยายขอบเขตการดำเนินงาน

ผลการศึกษาพบว่า อุตสาหกรรมธุรกิจหลักทรัพย์โดยรวม อยู่ในช่วงไม่เกิดการประหยัดต่อขนาด โดยมีค่าเท่ากับ 1.82 สำหรับการศึกษาการประหยัดต่อขนาดโดยแบ่งลักษณะประเภทธุรกิจพบว่า 1. บริษัทหลักทรัพย์เต็มรูปแบบ 2. บริษัทที่เชี่ยวชาญธุรกิจหลายรูปแบบ 3. บริษัทที่เชี่ยวชาญธุรกิจเฉพาะนายหน้าค้าหลักทรัพย์ อยู่ในช่วงไม่เกิดการประหยัดต่อขนาด โดยมีค่าเท่ากับ 2.08,1.39และ1.16 ตามลำดับ ในขณะที่เกิดการประหยัดต่อขนาดในบริษัทที่เชี่ยวชาญเฉพาะด้านอื่นๆ ด้านเดียว และมีค่าเท่ากับ 0.82 สำหรับการศึกษาการประหยัดจากการขยายขอบเขตการดำเนินธุรกิจพบว่า ธุรกิจหลักทรัพย์โดยรวม ไม่มีผลจากการดำเนินธุรกิจร่วมกัน ในขณะที่ บริษัทหลักทรัพย์เต็มรูปแบบ , บริษัทที่เชี่ยวชาญธุรกิจหลายรูปแบบ และบริษัทที่เชี่ยวชาญธุรกิจเฉพาะนายหน้าค้าหลักทรัพย์ ก็ไม่มีผลจากการผลิตร่วมกันเช่นเดียวกับ บริษัทหลักทรัพย์โดยรวม อย่างไรก็ตามเกิดการประหยัดจากการขยายขอบเขตการดำเนินงานสำหรับ บริษัทที่เชี่ยวชาญเฉพาะด้านอื่นๆด้านเดียว ในธุรกิจนายหน้าค้าหลักทรัพย์และธุรกิจพิจาณาหลักทรัพย์ และระหว่างธุรกิจพิจาณาหลักทรัพย์ และธุรกิจที่ปรึกษาการลงทุน

3.3 วิธีการศึกษา

การศึกษาการประหยัดต่อขนาด และการศึกษาการประหยัดจากการขยายขอบเขตการดำเนินงาน ของสถาบันการเงินที่ผ่านมา ส่วนใหญ่จะศึกษาในธุรกิจของธนาคารพาณิชย์ มีเพียงการศึกษาของ ภัสรี ธนเอนกเจริญ และการศึกษาของ LAWRENCE G. GOLDBERG เท่านั้นที่ศึกษาเกี่ยวกับ ประเด็นของธุรกิจเงินทุนและหลักทรัพย์ แต่อย่างไรก็ตาม การศึกษาของ ภัสรี ธนเอนกเจริญ ศึกษาเฉพาะการประหยัดต่อขนาดของบริษัทเงินทุน ซึ่งเป็นการศึกษาเฉพาะแต่การดำเนินงานของธุรกิจเงินทุน โดยไม่ได้ศึกษาประเด็นของธุรกิจหลักทรัพย์ และยังไม่ได้ศึกษาการประหยัดจากการขยายขอบเขตการดำเนินงาน ของธุรกิจเงินทุนและธุรกิจหลักทรัพย์ นอกจากนี้การศึกษายังไม่ได้ใช้แบบจำลอง Translog Cost Function อีกด้วย ในขณะที่ LAWRENCE G. GOLDBERG ศึกษาเฉพาะการประหยัดต่อขนาด และการประหยัดจากการขยายขอบเขตของธุรกิจหลักทรัพย์ แม้การศึกษาจะใช้แบบจำลอง Translog Cost Function ก็ตาม แต่เป็นการศึกษาเฉพาะประเด็นของธุรกิจหลักทรัพย์เท่านั้น

การศึกษาในครั้งนี้จึงศึกษา การประหยัดต่อขนาด และการประหยัดจากการขยายขอบเขตการดำเนินงานของธุรกิจเงินทุน และธุรกิจหลักทรัพย์พร้อมกัน โดยใช้แบบจำลอง Translog Cost Function เนื่องจากเป็นแบบจำลองที่มีประสิทธิภาพสูง และมีข้อจำกัดน้อยกว่าแบบจำลองอื่นๆ ซึ่งสามารถเปรียบเทียบกับแบบจำลองอื่นๆ ได้ดังนี้

1. Translog Cost Function เป็น Nonhomothetic **** ซึ่งมีประโยชน์คือ ในแบบจำลองมีราคาปัจจัยการผลิต และ ผลผลิตในแบบจำลองเดียวกัน

2. Translog Cost Function เป็นสมการที่ไม่จำเป็นต้อง มีผลได้ต่อการขยายขนาดคงที่ (Constant Return to Scale)

3. สามารถลดรูปเป็นแบบจำลองอื่นๆได้ เช่น Cobb-Douglas Function หรือ C.E.S. Function Form

4. มีข้อจำกัดของสมการน้อย มีเพียงข้อจำกัดคือ โฮโมจีเนียส ดีกรี 1 ในราคาปัจจัยการผลิตทุกชนิด ซึ่งหมายความว่า ปัจจัยการผลิตโดยรวม สามารถทดแทนกันได้อย่างสมบูรณ์

5. สมการสามารถหาค่าอนุพันธ์ลำดับ 2 ได้และไม่จำเป็นต้องเท่ากับ 0 ซึ่งสามารถศึกษาการประหยัดต่อขนาด และศึกษาการประหยัดจากการขยายขอบเขตการดำเนินงานได้พร้อมกัน

**** Nonhomothetic หมายถึง ฟังก์ชั่นที่อุปสงค์ต่อเนื่องของปัจจัยการผลิตขึ้นกับระดับของผลผลิตด้วย

3.3.1 วิธีการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้ เพื่อดูว่า ณ จุดเวลาหนึ่งที่อุตสาหกรรมผลิต ผลผลิตและบริการออกมานั้น จะมีขนาดและขอบเขตที่ประหยัด (ECONOMIES OF SCALE หรือ ECONOMIEC OF SCOPE) หรือไม่นั้น หมายถึงการพิจารณาต้นทุนการผลิตในขณะนั้นว่า จะลักษณะดังกับที่กล่าวมาแล้วหรือไม่ จึงหาสมการต้นทุนการผลิตว่า จะมีตัวแปรอะไร และสัมพันธ์กับต้นทุนรวมอย่างไร

กำหนดสมการผลิต (Y) ประกอบด้วย ปัจจัยการผลิต (X)

$$Y = \alpha(X) \qquad \text{----------(1)}$$

ดังนั้น การใช้ปัจจัยการผลิตขึ้นกับระดับการผลิต

$$X = B(Y) \qquad \text{----------(2)}$$

ดังนั้น ต้นทุนการผลิต (C) คือมูลค่าการผลิตทั้งหลายที่ระดับการผลิตหนึ่งๆ

$$C = K+P_xX \qquad \text{----------(3)}$$

K = ต้นทุนการผลิตคงที่

P_x = ราคาปัจจัยการผลิต

และปัจจัยการผลิตที่มีระดับต้นทุนต่ำสุด หรือผลิตได้สูงสุดภายใต้ข้อจำกัดด้านงบประมาณ

$$CMIN = K+P_xB^*(Y)$$

โดย $B^*(Y)$ คือระดับการผลิตที่เส้นต้นทุน (COST LINE) สัมผัสกับเส้นผลผลิตเท่ากัน (ISO-QUANT) ดังนั้นต้นทุนการผลิตของอุตาสาหกรรมขึ้นอยู่กับราคาปัจจัยการผลิต และระดับผลผลิต

$$C = F(P_x,Y)$$

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สำหรับกรณีที่อุตสาหกรรมผลิตสินค้าหลายชนิด โดยใช้ปัจจัยการผลิตหลายชนิด ฟังก์ชั่นต้นทุนการผลิตจะสามารถกำหนดได้

$$C = F(P_i, Y_j) \quad \text{โดยที่ } i, j = 1,2,..,N \qquad \text{_____(4)}$$

สำหรับวิธีการประมาณการฟังก์ชันที่ไม่ทราบรูปร่างหน้าตา และเบื้องหน้าเบื้องหลังก็อาจจะใช้ การประมาณการแบบอนุกรมของเทลเลอร์ (TAYLOR 'S SERIES) ซึ่งได้พิสูจน์ว่าค่าประมาณของฟังก์ชันที่จุดใดจุดหนึ่ง (X=A) นั้นสามารถกำหนดได้ด้วยความสัมพันธ์

$$Y = F(X) = F(A) + \frac{F^{I}(A)(X-A)}{1!} + \frac{F^{II}(A)(X-A)^2}{2!} + \ldots\ldots + \frac{F^{N}(A)(X-A)^N}{N!}$$

โดยที่ $F^{1}, F^{II}, \ldots\ldots, F^{N}$ คือการหาอนุพันธ์ลำดับที่ $1,2,\ldots\ldots,N$

หรือสามารถจัดเทอมเป็น

$$Y = F(X) = F(A) + \frac{F^{I}(A)(X-A)}{1!} + \frac{F^{II}(A)(X^2-2A+A^2)}{2!} + \ldots\ldots$$

หรือ $Y = \beta_0+\beta_1X+\beta_2X^2+\beta_3X^3+\ldots\ldots+\beta_NX^N$

โดยที่ $\beta_0, \beta_1, \beta_2, \beta_3, \ldots\ldots, \beta_N$ เป็นค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปร X

สำหรับกรณี

$Y = F(X_1, X_2)$ ก็สามารถกระจายเป็น สหสัมพันธ์ (POLYNOMIAL) ในระดับต่างๆได้เป็น

$$Y = \beta_0+(\beta_1X+\beta_2X_2)+(\beta_{11}X_1^2+\beta_{22}X_2^2 \ldots\ldots+\beta_{12}X_1X_2)+\ldots\ldots$$

อย่างไรก็ตามการหา ความสัมพันธ์โดยอาศัยการประมาณค่า เชิงถดถอย (REGRESSION ESTIMATE) พบว่าการ TAKE ln ของตัวแปรให้ผลดีกว่า (เพราะลดผลของปัญหาความสัมพันธ์กันเองของตัวแปรอิสระ(MULTICOLLINEARITY) ได้)

$$\ln Y = \ln \beta_0 + \beta_1 \ln X_1 + \beta_2 \ln X_2 + \beta_{11}(\ln X_1)^2 + \beta_{22}(\ln X_2)^2 + \beta_{12}(\ln X_1 \ln X_2) + \ldots\ldots \quad \text{--------(5)}$$

ดังนั้นในการประมาณ สมการต้นทุน (COST FUNCTION) จากสมการ (4) ก็สามารถเขียนในรูปแบบทั่วๆไป โดยอาศัยสมการ (5) ได้ดังนี้

$$\ln C = \alpha_0 + \sum_{i=1}^{N} \alpha_i \ln Y_i + \sum_{j=1}^{M} \beta_j \ln P_j + 1/2 \sum_{i=1}^{N} \sum_{k=1}^{M} \gamma_{ik} \ln Y_i \ln Y_k + 1/2 \sum_{j=1}^{M} \sum_{h=1}^{M} \delta_{jh} \ln P_j \ln P_h + \sum_{i=1}^{N} \sum_{j=1}^{M} \eta_{ij} \ln Y_i \ln P_j \quad \text{--(6)}$$

สมการ (6) เป็นสมการสหสัมพันธ์อันดับ 2 (POLYNOMIAL DEGREE 2) ซึ่งส่วนใหญ่ได้รับการทดแทนรูปแบบทั่วไปของสมการต้นทุนได้ดีพอสมควร และรู้จักทั่วไป เมื่อนำมาใช้ประมาณการฟังก์ชั่นต้นทุนในชื่อว่า TRANSLOG COST FUNCTION สมการดังกล่าวเป็น NONHOMOTHETIC ซึ่งหมายความว่า สมการเป็นฟังก์ชั่นต่อเนื่องของปัจจัยการผลิตและขึ้นกับระดับของผลผลิตด้วย โดยมีคุณสมบัติของฟังก์ชั่นต้นทุนในทางเศรษฐศาสตร์คือฟังก์ชั่นเพิ่มขึ้นเมื่อผลผลิตเพิ่มขึ้น (MONOTONIC INCREASING หรือ MARGINAL COST มีค่าเป็นบวก) และสมการเป็นโฮโมจีเนียส ในราคาของปัจจัยการผลิตทุกชนิด (LINEAR HOMOGENOUS IN ALL INPUT PRICE) ซึ่งหมายถึง ปัจจัยการผลิตสามารถทดแทนกันได้ และสามารถหาค่าต่ำสุดของต้นทุนการผลิตที่เทคนิคการผลิตระดับหนึ่ง (อนุพันธ์ลำดับ 2 มีค่าเป็นลบ) นอกจากนี้ไม่ได้จำกัดว่าความยืดหยุ่นของการทดแทนมีค่าคงที่ (CONSTANT ELASTICITY OF SUBSTITUTION) จึงทำให้สามารถใช้สมการได้อยู่ในรูปทั่วไป และสมการดังกล่าวยังสามารถลดรูปสมการเป็น COBB- DOUGLAS FUNCTION ในกรณีที่ค่าความยืดหยุ่นของการทดแทนมีค่าเท่ากับ 1 หรือ C.E.S. FUNCTION ในกรณีที่ค่าความยืดหยุ่นของการทดแทนมีค่าคงที่

อย่างไรก็ตามสมการ (6) มีเงื่อนไขคือสมการเป็นโฮโมจีเนียสดีกรี 1 ในราคาปัจจัยการผลิตทั้งหมด ซึ่งหมายความว่า โดยรวมแล้วปัจจัยการผลิตทั้งหมดสามารถทดแทนกันได้อย่างสมบูรณ์ จึงมีผลทำให้มีเงื่อนไขดังนี้

$$\sum_{j=1}^{M} \beta_j = 1, \quad \sum_{j=1}^{M} \delta_{jh} = \sum_{h=1}^{M} \delta_{jh} = \sum_{i=1}^{M} \eta_{ij} = 0$$

3.3.2 แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษา

สำหรับการศึกษาในครั้งนี้เป็นการใช้แบบจำลอง โดยตรงจากสมการต้นทุนการผลิตที่มีลักษณะ TRANSLOG COST FUNCTION ซึ่งดัดแปลงมาจากอนุกรมของเทลเลอร์ (TAYLOR SERIES EXPANSION) ในปริมาณผลผลิต (Y) และราคาปัจจัยการผลิต (P) ดังนี้

$$\ln C = \alpha_0 + \sum_{i=1}^{2} \alpha_i \ln Y_i + \sum_{j=1}^{3} \beta_j \ln P_j + 1/2 \sum_{i=1}^{2} \sum_{k=1}^{2} \gamma_{ik} \ln Y_i \ln Y_k + 1/2 \sum_{j=1}^{3} \sum_{h=1}^{3} \delta_{jh} \ln P_j \ln P_h + \sum_{i=1}^{2} \sum_{j=1}^{3} \eta_{ij} \ln Y_i \ln P_j \quad \text{---(7)}$$

จากสมการที่ (7) สมการมีลักษณะเป็นโฮโมจีเนียสดีกรี 1 ในราคาปัจจัยการผลิตทุกชนิด ลักษณะต้นทุนการผลิตดังกล่าวจะเกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขคือ

$$\sum_{j=1}^{3} \beta_j = 1, \quad \sum_{j=1}^{3} \delta_{jh} = \sum_{i=1}^{3} \eta_{ij} = 0$$

หรือ $$\sum_{j=1}^{3} \delta_{jh} = \sum_{h=1}^{3} \delta_{jh} = \sum_{j=1}^{3} \sum_{h=1}^{3} \delta_{jh} = 0 \quad \text{(เมื่อ } jh=hj\text{)}$$

3.3.3 การหาค่าการประหยัดต่อขนาด (ECONOMIES OF SCALE) โดย $\frac{\partial \ln C}{\partial \ln Yi}$ และได้ค่าการประหยัดต่อขนาดโดยรวม (OVERALL ECONOMIES OF SCALE) เท่ากับ $\sum_{i=1}^{2} (\frac{\partial \ln C}{\partial \ln Yi})$ ได้ค่าดังนี้

$$S^{-1} = \sum_{i=1}^{2} (\frac{\partial \ln C}{\partial \ln Yi}) = \sum_{i=1}^{2} \alpha_i + \sum_{i=1}^{2} \sum_{k=1}^{2} \gamma_{ik} \ln Y_k + \sum_{i=1}^{2} \sum_{j=1}^{3} \eta_{ij} \ln P_j \quad \text{---(8)}$$

โดยค่า

S^{-1} >1 แสดงว่าไม่เกิดการประหยัดต่อขนาด(DISECONOMIES OF SCALE)

=1 แสดงว่าผลตอบแทนในการขยายขนาดการผลิตคงที่(CONSTANT RETURN TO SCALE)

< 1 แสดงว่าเกิดการประหยัดต่อขนาด (ECONOMIES OF SCALE)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พิสูจน์

$$\sum_{i=1}^{2} \partial \ln C / \partial \ln Y_i = \sum_{i=1}^{2} \frac{\partial TC / TC}{\partial Yi / Yi} = \sum_{i=1}^{2} \frac{\partial TC / \partial Yi}{\partial Yi / TC}$$

$$= \sum_{i=1}^{2} \frac{MCi}{ACi}$$

การตั้งสมมติฐานของการประหยัดต่อขนาดของบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์

1. บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์โดยรวม มีการประหยัดต่อขนาด หรือค่า S^{-1} ของบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์โดยรวมมีค่าน้อยกว่า 1

2. บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ขนาดใหญ่ มีการประหยัดต่อขนาด หรือค่า S^{-1} ของบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ขนาดใหญ่มีค่าน้อยกว่า 1

3. บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ขนาดกลาง มีการประหยัดต่อขนาด หรือค่า S^{-1} ของบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ขนาดกลางมีค่าน้อยกว่า 1

4. บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ขนาดเล็ก มีการประหยัดต่อขนาด หรือค่า S^{-1} ของบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ขนาดเล็กมีค่าน้อยกว่า 1

3.3.4 การหาค่าการประหยัดจากการขยายขอบเขตการดำเนินงาน (ECONOMIES OF SCOPE) จากการผลิตสินค้า i และ j ได้ดังนี้

$$SC^{-1}_{ik} = \partial^2 C / \partial Y_i \partial Y_k = \alpha_i \alpha_k + \gamma_{ik} \quad (i \neq k) \qquad \text{----------(9)}$$

โดยค่า

$SC^{-1}_{ik} < 0$ = เกิดการประหยัดจากการขยายขอบเขตการดำเนินงานในการดำเนินธุรกิจ i และ j (ECONOMIES OF SCOPE)

$= 0$ = ไม่มีผลจากการดำเนินงานร่วมกันของธุรกิจ i และ j (NON JOINTNESS OF PEOCUCTION)

> 0 = ไม่เกิดการประหยัดจากการขยายขอบเขตการดำเนินงานในการดำเนินธุรกิจ i และ j (DISECONOMIES OF SCOPE)

การตั้งสมมติฐานของการประหยัดจากการขยายขอบเขตการดำเนินงานของบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์

1. บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์โดยรวม มีการประหยัดจากการขยายขอบเขตการดำเนินงาน หรือค่า SC^{-1}_{ik} ของบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์โดยรวมมีค่าน้อยกว่า 0

2. บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ขนาดใหญ่ ไม่มีการประหยัดจากการขยายขอบเขตการดำเนินงาน หรือค่า SC^{-1}_{ik} ของบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ขนาดใหญ่มีค่ามากกว่า 0

3. บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ขนาดกลาง มีการประหยัดจากการขยายขอบเขตการดำเนินงาน หรือค่า SC^{-1}_{ik} ของบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ขนาดกลางมีค่าน้อยกว่า 0

4. บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ขนาดเล็ก มีการประหยัดจากการขยายขอบเขตการดำเนินงาน หรือค่า SC^{-1}_{ik} ของบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ขนาดเล็กมีค่าน้อยกว่า 0

3.3.5 ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

สมการผลผลิตดังกล่าวสามารถเขียนได้ดังนี้

$$F(Y_1, Y_2, X_1, X_2, X_3) = 0$$

และ $C = P_1X_1 + P_2X_2 + P_3X_3$

โดยที่

C = ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานทั้งหมดประกอบด้วย ส่วนลดจ่ายและดอกเบี้ยค่าธรรมเนียมในการกู้ยืม ขาดทุนจากอัตราแลกเปลี่ยนค่าเพื่อหนี้สูญ ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับพนักงาน ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอาคารสถานที่ และอุปกรณ์ ค่าภาษีอากร ค่าภาษีเงินได้

ปัจจัยการผลิต

P_1X_1 = ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับพนักงาน

P_2X_2 = ดอกเบี้ยและส่วนลดจ่าย ค่าธรรมเนียมในการกู้ยืม และขาดทุนจากอัตราแลกเปลี่ยน

P_3X_3 = ค่าเสื่อมราคาที่ดินอาคารและอุปกรณ์ หรือ ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอาคาร สถานที่และอุปกรณ์

โดยที่

X_1 = จำนวนพนักงาน

X_2 = ปริมาณเงินกู้ยืมทั้งหมด

X_3 = มูลค่าที่ดินอาคารและอุปกรณ์

P_1 = อัตราค่าจ้างพนักงาน หาได้จาก
ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับพนักงาน/จำนวนพนักงาน

P_2 = อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืม หาได้จาก
ดอกเบี้ยและส่วนลดจ่าย ค่าธรรมเนียมกู้ยืม และขาดทุนจาก
อัตราแลกเปลี่ยน/ปริมาณเงินกู้ยืมทั้งหมด

P_3 = ราคาสินค้าทุนที่แท้จริง หาได้จากค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอาคาร
และอุปกรณ์/มูลค่าที่ดินอาคารและอุปกรณ์

ผลผลิต Yi ของบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ประกอบด้วยผลผลิตที่ได้จากธุรกิจเงินทุน และผลผลิตที่ได้จากธุรกิจหลักทรัพย์ดังรายละเอียดดังนี้

Y_1 = รายได้หรือผลผลิตจากธุรกิจเงินทุน จะเกิดจากการปล่อยสินเชื่อ และการบริการอื่นๆ โดยสามารถแบ่งเป็นกิจการเงินทุนเพื่อการพาณิชย์ กิจการเงินทุนเพื่อการพัฒนา กิจการเงินทุนเพื่อการจำหน่ายและบริโภค กิจการเงินทุนเพื่อการเคหะ และกิจการเงินทุนอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง รายได้เหล่านี้จะเกิดจากสินทรัพย์ของบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ ดังนั้นจึงสามารถวัดผลผลิตของธุรกิจเงินทุนจากสินทรัพย์ โดยสินทรัพย์ที่ก่อให้เกิดรายได้ที่สำคัญของบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ มีดังนี้

- เงินให้กู้ยืมแก่สถาบันการเงิน ซึ่งสามารถปล่อยกู้ผ่านเงินกู้ ระหว่าง ธนาคาร และเงินกู้ระหว่างสถาบันการเงิน ก่อให้เกิดรายได้ในรูปของดอกเบี้ย

- เงินลงทุนในหลักทรัพย์ ในส่วนของธุรกิจเงินทุนจะลงทุนในหลักทรัพย์ของรัฐบาลและองค์กรของรัฐ รวมทั้งหุ้นกู้ ซึ่งจะนำรายได้จากเงินปันผลและดอกเบี้ยสู่ธุรกิจนั้น

- เงินให้กู้ยืมและลูกหนี้ธุรกิจเงินทุน เป็นรายได้หลักของบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ ซึ่งรวมการปล่อยสินเชื่อในธุรกิจต่างๆ และธุรกิจเช่าซื้อด้วย ก่อให้เกิดรายได้จากดอกเบี้ย

Y_2 = รายได้หรือผลผลิตที่ได้จากธุรกิจหลักทรัพย ลักษณะธุรกิจด้านหลักทรัพย์ จะเป็นลักษณะของการบริการ ซึ่งสามารถประกอบธุรกิจคือ กิจการนายหน้าซื้อขายหลักทรัพย์ กิจการค้าหลักทรัพย์ กิจการที่ปรึกษาการลงทุน กิจการจำหน่ายหลักทรัพย์ กิจการจัดการ

ลงทุน กิจการจำหน่ายหลักทรัพย์ และกิจการอื่นที่เกี่ยวกับหลักทรัพย์ที่กำหนดในกฎกระทรวง และเนื่องจากธุรกิจหลักทรัพย์เป็นธุรกิจที่ให้บริการ ดังนั้นการวัดมูลค่าผลผลิต จึงสามารถวัดได้จากรายได้ของธุรกิจ โดยรายได้ของธุรกิจหลักทรัพย์ คือ

- ดอกเบี้ยและเงินปันผล เป็นรายได้จากการให้กู้ยืม เพื่อซื้อขายหลักทรัพย์ หรือลูกหนี้ธุรกิจหลักทรัพย์ และเงินลงทุนในหลักทรัพย์ ซึ่งธุรกิจหลักทรัพย์จะลงทุนในหลักทรัพย์เอกชน เช่น หลักทรัพย์จดทะเบียน และหลักทรัพย์ในศูนย์ซื้อขายหลักทรัพย์
- ค่านายหน้า เกิดจากกิจการนายหน้า ซื้อขายหลักทรัพย์
- การกำไร ขาดทุนจากการซื้อขายหลักทรัพย์ เป็นรายได้ที่เกิดขึ้น จากกิจการค้าหลักทรัพย์
- ค่าธรรมเนียมและการบริการ เป็นรายได้ที่เกิดขึ้นจากกิจการจำหน่ายหลักทรัพย์ กิจการจัดการลงทุน และกิจการที่ปรึกษาการลงทุน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย